T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MÜKEMMELİYETÇİ ÖZELLİKLERİ İLE REKABETÇİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayfer KÖROĞLU

İstanbul, 2008

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmalık Bilim Dalı

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MÜKEMMELİYETÇİ ÖZELLİKLERİ İLE REKABETÇİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayfer KÖROĞLU

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Müge AKBAĞ

İstanbul, 2008

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmalık Bilim Dalı

Ayfer KÖROĞLU tarafından hazırlanan LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MÜKEMMELİYETÇİ ÖZELLİKLERİ İLE REKABETÇİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ başlıklı bu çalışma, …../…./2008 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Müge AKBAĞ _____

Üye : Prof. Dr. Alev ÖNDER _____

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ahmet ŞİRİN _____

ÖZET

Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçi Özellikleri ile Rekabetçi Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu araştırmanın ana amacı, lise öğrencilerinin mükemmeliyetçi özellikleri ile rekabetçi tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırmanın çalışma evrenini, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında İstanbul'un Kartal İlçesi'nde okuyan 10. ve 11. sınıf lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Kartal İlçesi'nde bulunan çeşitli liselerde okuyan 10. ve 11. sınıf öğrencilerinden random küme yöntemi ile seçilen 463 öğrenci (260'ı kız, 203'ü erkek) oluşturmuştur.

Verilerin toplanmasında Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Rekabetçi Tutum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Verilerin analizinde, istatistiksel teknik olarak ilişkisiz grup t testi, varyans analizi (Anova) ve hiyerarjik regresyon analizi kullanılmıştır. Lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre mükemmeliyetçilik özelliklerinin ve rekabetçi tutumlarının farklılaşma durumu ilişkisiz grup t testi ile analiz edilmiştir. Lise öğrencilerinin algılanan sosyo-ekonomik düzeyine, okuduğu okul türüne, kardeş sayısına göre mükemmeliyetçilik özelliklerinin ve rekabetçi tutumlarının farklılaşma durumu ise varyans analizi (Anova) ile test edilmiştir. Varyans analizi sonucu farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır. Mükemmeliyetçilik özelliklerinin rekabetçi tutumu yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla da hiyerarjik regresyon analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen istatistiksel bulguların anlamlılığı .05 düzeyinde sınanmıştır. İstatistiksel analizler bilgisayar ortamında SPSS. 10 programıyla yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; mükemmeliyetçilik alt boyutları ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunurken; Kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile

Toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik alt boyutlarının, rekabetçi tutumu anlamlı bir biçimde yordadığı tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin cinsiyetine göre, mükemmeliyetçilik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, rekabetçi tutum açısından, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha rekabetçi tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir. Algılanan sosyo-ekonomik düzey ve kardeş sayısı değişkenlerine göre ise, mükemmeliyetçilik alt boyutlarında ve rekabetçilik tutumunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Okul türüne göre mükemmeliyetçilik alt boyutlarında ve rekabetçi tutumda anlamlı farklılık olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mükemmeliyetçilik, Rekabetçi Tutum, Lise Öğrencileri

ABSTRACT

An Investigation of the Relationship Between Perfectionism and Competitive Attitudes in High School Students Sample

The aim of the study, is to examine the relationships between perfectionism and competitive attitudes in high school students sample.

The area universe of this research is composed of 10th and 11th grade students studying at different high schools of Kartal region in 2007-2008 educational term. The sample consists of 463 (260 female, 203 male) students gathering from this area universe.

In acquiring data, Multi dimensional Perfectionism Scale, Competitive Attitudes Scale and Individual Information Inventory to determine the individual qualities are used.

In analyzing the data, t test, Variance Analysis (Anova) and hierarchical regression analysis were used as statistical techniques. The differentiation of perfectionism and competitive attitudes of students in relation with their gender was analyzed with t test. Differentiation of perfectionism and competitive attitudes of students in relation with their perceived socio-economical level, the type of high school and number of sibling tested with F test (Anova). In order to determine the cause of differentiation acquired from the Variance Analysis, Scheffe test was used. To determine whether perfectionism predict competitive attitudes or not, hierarchical regression analyse was used and meaningfulness level was taken as .05. Statistical analyses were carried out with SPSS. 10 program in a computerized environment.

According to the findings of the research, there is a meaningful relationship between sub-dimensions of perfectionism and competitive attitudes, and both self oriented perfectionism and social prescribed perfectionism together predict competitive attitudes. There is no difference between male and female students with respect to sub-dimensions of perfectionism but there is a meaningful difference with

competitive attitudes has been found. No difference has been observed in perfectionism and competitive attitudes scores in terms of perceived socio-economical level and the number of sibling. Both perfectionism and competitive attitudes scores revealed that there are meaningful differences in terms of school type.

Keywords: Perfectionism, competitive attitudes, high school students.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT..... iii
İÇİNDEKİLER..... ...v
TABLOLAR LİSTESİ.....vii

BÖLÜM I: GİRİŞ……..……..……..…….1

1.1.PROBLEM……..……..……..….1

1.1.1.Mükemmeliyetçilik İle İlgili Tanımlar…..……..…...1

1.1.2.Kuramsal Açıdan Mükemmeliyetçilik..…….…..2

1.1.3.Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Anlayışları…….…….4

1.1.4. Rekabetçi Tutumun Gelişimi…….…….7

1.1.5. Kuramsal Açıdan Rekabet……....10

1.2.AMAÇ……..……..……..…….13

1.3.ÖNEM……..……..……..….14

1.4.VARSAYIMLAR……..……..……..…15

1.5.SINIRLILIKLAR……..……..……..…15

1.6.TANIMLAR VE KISALTMALAR……..……..……..…15

BÖLÜM II: YÖNTEM……...……...……...…17

2.1.ARAŞTIRMA MODELİ……..……...……..…17

2.2.EVREN VE ÖRNEKLEM……..…….……17

2.3.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI……..…….……19

2.3.1.Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ)……..……..……19

2.3.2.Rekabetçi Tutum Ölçeği (RTÖ)……..……...…20

2.3.3.Kişisel Bilgi Formu…….……...……22

2.4.VERİLERİN TOPLANMASI……..……...….……22

2.5.VERİLERİN ÇÖZÜMLEMESİ…….….…….……22

BÖLÜM III:BULGULAR...…….……24

BÖLÜM IV: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER…….…….…..43

4.1. TARTIŞMA…..…….…….…..…43
4.2. SONUÇ…….……..….48
4.3. ÖNERİLER…….……...….49

KAYNAKÇA……...…..……51

EKLER…….….…….…....57

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu.....59

Ek 2: Rekabetçi Tutum Ölçeği.....60

Ek 3: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği.....61

Ek 4: Okullarda Yapılan Uygulamalar İçin Valilik İzin Yazısı.....63

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo Adı…….Sayfa

Tablo 2.1: Örneklemde Yer Alan Öğrencilerin Okudukları Okullara Göre Dağılımları Frekans ve Yüzde Değerleri……..……..…….….18

Tablo 2.2: Örneklemde Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları…….……..…….….19

Tablo 3.1: Okul Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri …….……..24

Tablo 3.2: Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....25

Tablo 3.3: Kardeş Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri…..……..…...25

Tablo 3.4: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutları ve Rekabetçi Tutum Ölçeği İçin Ortalama (*x*) ve Standart Sapma (ss) Sonuçları……...26

Tablo 3.5: Mükemmeliyetçilik ve Rekabetçi Tutum Ölçeğinden elde edilen Puanların Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Örneklem Kolmogorov- Smirnov Testi Sonuçları…….....…27

Tablo 3.6: Rekabetçi Tutum Ölçeği İle Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki İlişkileri Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi Sonuçları 28

Tablo 3.7: Mükemmeliyetçilik Alt Boyutlarının Rekabetçi Tutumu Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Üzere Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları……..……..……....29

Tablo 3.8: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları…….....30

Tablo 3.9: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları…….……..…..31

Tablo 3.10:Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları…….....…32

Tablo 3.11:Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Toplum Tarafından Dayatılan Mükemmeliyetçilik Alt Boyutu Puanlarının Okunan Lise Değişkenine Göre, Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları.....33

Tablo 3.12: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları…….…….....…….....35

Tablo 3.13:Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları……..……..……..…36

Tablo 3.14: Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.…….....37

Tablo 3.15:Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek YönlüVaryans Analizi (ANOVA) Sonuçları……...…38

Tablo 3.16:Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre, Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek ÜzereYapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları……...…..39

Tablo 3.17:Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları……..…..……..…40

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM

1.1.1. Mükemmeliyetçilik İle İlgili Tanımlar

Mükemmeliyetçilik ile ilgili yapılan açıklamalara baktığımızda; bilim adamlarının mükemmeliyetçiliği değişik boyutlarıyla ve farklı açılardan değerlendirerek tanımladıkları dikkati çekmektedir.

Hamachek (1978); mükemmeliyetçiliği, normal ve nevrotik mükemmeliyetçilik şeklinde iki boyutta tanımlamış ve mükemmeliyetçiliğin her zaman olumsuz bir özellik olmadığını belirtmiştir. Normal mükemmeliyetçiler yüksek hedeflerine doğru ulaşmak için çok çabalarlar ama ulaşabilmek için de standartlarını duruma adapte edebilirler. Bu kişiler hedeflerinin peşine düşmekten hoşlanırlar ve başarılı olmaktan memnun edici bir duygu alırlar. Nevrotik mükemmeliyetçiler ise her şeyden önce başarısızlık korkusu ile motive olurlar. Genellikle hedeflerini elde etme çabalarından hoşlanmazlar ve göreve başlamayı zor bulurlar; çünkü yanlış yapmanın olasılığıyla yılarlar (akt: Wesch, 2001). Stöber ve Joormann (2001)'ın yapmış olduğu araştırma da bu görüşü destekler niteliktedir. Araştırmada endişenin, mükemmeliyetçilik ve erteleme davranışı ile ilişkisi incelenmiş ve bu değişkenlerle arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Slaney ve arkadaşları (1995), mükemmeliyetçiliği faydalı ve faydasız olarak iki ayrı boyutla tanımlamışlar ve tartışmalarını bu yönde sürdürmüşlerdir (akt: Chang, 2000). Bu ayırım, daha önce Hamachek (1978) tarafından yapılan sağlıklı ve sağlıksız mükemmeliyetçilik tanımı ile benzerdir (akt: Wesch,2001).

Hewitt ve Flett (2002) ise, mükemmeliyetçiliği çok boyutlu bir kavram olarak ele almakta ve mükemmeliyetçiliği bireyin aşırı derecede yüksek standartlar oluşturması ve kendisini aşırı derecede eleştirme eğilimi olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre;

birey koyduğu ulaşılması zor standartlara göre kendini değerlendirmekte ve standartlar zor olunca başarısızlık ta kaçınılmaz hale gelmektedir.

Tangney (2002)'e göre, mükemmeliyetçiler kendini değerlendirme konusunda fazlaca enerji sarf ettikleri için öz-değerlendirme sürecine kendilerini kaptırırlar. Tangney, ayrıca katı ve yüksek standartlar oluşturmanın yanında mükemmeliyetçilerin değerlendirme sürecine çok fazla yöneldiğini ve herkes öz-değerlendirmesini kurallarına uygun olarak yaparken, mükemmeliyetçilerin bunu sürekli bir iş gibi yaptığını belirtir.

Kişinin motivasyonel güdüsü, başarısızlık korkusu olduğunda mükemmellik güdüsü problem yaratıcı olabilmektedir. Kendilik-değerlerini desteklemek için amaçlara ulaşmaya dayanan kimliklerine rağmen nevrotik mükemmeliyetçiler, başarılarından mutluluk duymakta güçlük çekerler. Bu kişiler için bir işin iyi yapıldığını kabul etmek zordur çünkü mutlak mükemmelliğin elde edilmesi imkansızdır ve teoride kişi daima daha çok çabalayıp daha iyisini yapabilir (La Sota, 2005).

1.1.2. Kuramsal Açıdan Mükemmeliyetçilik

Kişilik kuramlarının mükemmeliyetçiliği açıklama biçimlerini incelersek; Freud'un Psikanalitik Kuramı, mükemmeliyetçi çabayı, özellikle psikoseksüel kişilik gelişiminin anal döneminde uygun olmayan bir ilerlemenin sonucu olan nevrozun bir göstergesi olarak açıklamıştır (LaSota, 2005). Freud kusursuz olma ihtiyacını, mazoşist ve yıkıcı dürtülerin ürünü ve Oedipus Kompleksinin kalıntısı olarak yorumlar (Gençtan,2000). Freud, mükemmeliyetçilik eğilimin çocuklukta başladığını ve ebeveynlerinin yasaklarının içselleştirilmesi ile devam ettiğini belirterek; bu içselleştirmelerin etkileri ile oluşan süper egonun mükemmel bir imaj yaratma, tasarlama ve sürdürme uğraşısında olduğunu belirtmiştir (Horney, 2006b; Gençtan 2000).

Horney (2006b), süper egonun yasaklarını, ebeveynlerin çocuğun kafasına soktuğu tabuların kalıntıları olarak görmenin konuyu çok basitleştirmek olduğunu belirtmiş,

diğer nevrotik eğilimlerde olduğu gibi mükemmeliyetçiliğinde gelişmesine neden olan şeyin şu ya da bu özellik değil, durumun toplamı olduğunu ifade etmiştir.

Horney (2006a)'e göre, çocuğa sağlanan çevre ve çocuğun çevresine karşı davranışları onun kişilik yapısını oluşturur. Bu ilişki sosyal ve çevresel anksiyete ürettiğinde, çocuk ortaya çıkan çaresizlik ve güvensizlik duyguları ile baş etmek için çeşitli davranış şekilleri geliştirir. Bu davranış şekilleri kişiliğin bir parçası haline geldiğinde Horney bunu, nevrotik ihtiyaç olarak adlandırmıştır. Horney on çeşit nevrotik ihtiyaç tanımlarken daha sonra bunu üç kategoriye ayırmış ve bu nevrotik ihtiyaçlar sonucunda ortaya çıkan kişilik tiplerinden bahsetmiştir. Bu kişilik tiplerinde biri de *"kişinin kendisini hayattan çeken, bağımsızlık ve mükemmellik ihtiyacı içinde olan ve bunu insanlardan uzak durarak karşılamaya çalışan bağlantısız kişiliktir"* (Schultz ve Schultz, 2002). Horney (2006c), bu kişilik tipinin; nevrotik ihtiyacını karşılamak amacıyla sağlıklı olmayan mükemmeliyetçi bir çaba içine girdiğini belirtmiş ve kişinin, kendi hayalinde görüntülediği eşsiz bir kusursuzluğa sahip olan insandan çok çok uzaklarda olduğunun farkına vardığı zaman da umutsuzluğun su yüzüne çıkarak, yıkıcı bir etkiye sahip olan derin bir öz-aşağılanma tepkisi gösterdiğini ifade etmiştir.

Horney kendi mükemmeliyetçilik anlayışını, Freud'un süper ego, ideal benlik ve Oidepus Kompleksinden ayırarak yeni bir boyut getirmiş; mükemmeliyetçiliğin doğuştan veya içgüdüler ile şekillenmeyip çevrenin, özellikle anne-babanın davranış şekilleri ile ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu açıdan Horney mükemmeliyetçi çabayı, çevresel faktörlere özellikle ana-baba tutumu, anne babanın tutarsız tavırları ve çocukları arasında ayırım yapmaları gibi faktörlerin etkilediğini belirtmesi açısından mükemmeliyetçiliği tanımlaması anlamında Freud'dan ayrılmaktadır.

Bireysel Psikoloji'nin mükemmeliyetçilik anlayışının Psikanalitik ve Bütüncül Kuram'ın açıklamalarından farklı olduğu dikkati çekmektedir. Adler (2002), her bireyde kusursuzluk çabasının var olduğunu belirtir. Bu kusursuzluk çabası bireysel psikolojide yukarı doğru yükselme çabasıdır. Bu nedenle kusursuzluk çabası doğuştan vardır; ancak somut bir şekilde varlığını hissettirmez, çünkü bu çaba bireylerde farklı farklı biçimleriyle ortaya çıkabilir. Bu yaşamın devamında her şeyi

tamamlamaya yeterli, doğuştan bir kararlılık duygusu değildir, yalnızca kendini ortaya koyma gereksinimidir.

Diğer taraftan aşağılık duyguları; diğer insanlar üzerinde kişisel bir üstünlük elde etmek için gelişirse kişi, uygun sosyal ilgi alanındaki çizginin karşısında yer alır. Bu tip "nevrotik uğraşlar" gösteren kişilerde aşağılık duyguları çoktur ve olasılıkla bu durum üstesinden gelmeye motive olmuş çabalardan çok, mükemmeliyetçi hislere neden olur (La Sota, 2005).

Adler'in kusursuzluk çabasını, insan varoluşunda önemli bir etken olarak tanımladığını görmekteyiz. Adler'e göre kusursuzluk çabası özünde olumludur ve insan gelişimine katkıda bulunur. Ama nevrotik bir hal aldığında yaşama olan uyumu bozar, diğer insanlarla iş birliğini ve toplumsal ilgiyi azaltır.

1.1.3. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Anlayışları

Bu araştırmada mükemmeliyetçilik özelliğini ölçmeye yönelik kullanılan Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Hewitt ve Flett (1991) tarafından geliştirildiğinden, Hewit ve Flett'in daha öncede ifade edilen çok boyutlu mükemmeliyetçilik görüşünü incelemekte fayda vardır.

Hewitt ve Flett (1996)'e göre, mükemmeliyetçilik daha çok, otoriter ve sıcak ilişkilerin daha az olduğu ailelerin çocuklarında görülmektedir. De Kryger (2005), ailesel eleştiri ile çocuklardaki mükemmeliyetçiliğin gelişimi arasında bir bağ olduğunu düşünmektedir. Eleştirel ortamda yetişen çocukların bilişsel şemaları, eleştiri altında gelişmektedir. Bu durum çocuklarda olumsuz bir benlik algısının oluşmasına neden olmakta ve bu olumsuz çevresel etki ile çocuk, mükemmeliyetçi kişilik özelliği geliştirebilmektedir (Rudolph, 2005).

Hewitt ve Flett (1991), insan ilişkilerine kaynaklık eden ve kontrol etmekte esas olan mükemmeliyetçiliğin üç boyutunu tanımlamış ve bunu geliştirdikleri Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ile değerlendirmişlerdir. Sözü edilen boyutlar; kendine

yönelik mükemmeliyetçilik, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik şeklindedir.

Kendilerine yönelik mükemmeliyetçi, kendileri için gerçekleştirilmesi güç standartlar koyar ve kendilerini değerlendirmede sıkıdır (Cox, Enns ve Clara; 2002). Hewitt ve Flett (1991), kendine yönelik mükemmeliyetçilerde bu durumun önemli bir motivasyon unsuru olduğunu kabul eder fakat bu motivasyon bazı durumlarda başarıdan kaçınma çabası olarak da kendini gösterebilir. Kendine yönelik mükemmeliyetçi, gerçekçi olmayan kişisel standartlara sahiptir ve bu standartları gerçekleştirmek için güçlü bir motivasyonu vardır. Fakat aynı zamanda eylemleri hakkında da tereddütlere sahiptir ve geçmiş başarısızlıklara sık sık odaklanır (Kutles ve Arthur, 2001). Hewitt ve Flett (1991)'e göre, kendine yönelik mükemmeliyetçi, kendi koyduğu standartları genelleştirme, hatalara odaklanma, koyduğu gerçekçi olmayan standartlar için çok çalışmak, mükemmel olmaya yönelik güçlü bir motivasyon gibi çeşitli özelliklere sahiptir. Ayrıca, Hewitt ve Flett (2002) tarafından yapılan araştırmada, kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin, başarıya yönelik stres yarattığı, endişeye neden olduğu ve bu durum da depresyonla sonuçlanabildiğini tespit etmişlerdir.

Diğerlerine yönelik mükemmeliyetçi ise, doğrudan diğerlerinin gözlemlenebilen davranışlarına yöneliktir. Onlar gerçekçi olmayan inançlara ve diğerlerinin yetenekleri hakkında yüksek derecede beklentilere sahiptir; diğerlerinin performanslarını değerlendirmede sıkıdır (Kutles ve Arthur, 2001) ve kendisi için diğerlerine yönelik çok yüksek standartlar koyar (Cox, Enns,Clara; 2002). Sadece mükemmel olan kişileri önemli bulur (Hewitt ve Flett, 1991). Diğerlerine yönelik mükemmeliyetçi de kendilerine yönelik mükemmeliyetçiyle benzer davranışlara sahiptirler, ancak bu davranışlar kendileri yerine başkalarına yöneliktir (Hewitt, Caelian, Flett ve diğerleri, 2002).

Toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik özelliğine sahip kişi ise; başkalarının kendisi için gerçekçi olmayan standartlara sahip olduğuna ve mükemmel olmak için kendilerine baskı yaptığına inanır (Hewitt ve Flett, 1991). Başkalarının onu olumsuz değerlendirmesinden korkar, başarı için dıştan denetimle

desteklenmesi gerektiğine inanır ve diğerlerinin onayına güçlü bir şekilde ihtiyaç duyar (Kutles ve Arthur, 2001).

Tüm bu anlatılanlardan hareketle; Hewitt ve Flett'in Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik görüşü, iki boyutlu görüşlere göre mükemmeliyetçi kişilik özelliğini açıklamada daha geniş bir bakış açısı sunmaktadır. Chang (2000), Hewitt ve Flett tarafından tanımlanan çok boyutlu mükemmeliyetçilik anlayışının, o döneme kadar yapılmış olan mükemmeliyetçilik tanımlarına göre çok daha iyi bir kavramsallaştırma olduğunu belirtir.

Mükemmeliyetçiliği çok boyutlu olarak tanımlayan bir diğer bilim adamı Frost'tur. Frost (1990)'un geliştirmiş olduğu Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nde mükemmeliyetçiliğe kaynaklık eden altı boyut tanımlanmıştır. (akt: Cox ve arkadaşları; 2002).

Birinci boyut, yetenekli ve başarılı mükemmeliyetçileri, hataların üzerinde fazlaca durmasından dolayı, sahip olduğu standartlara ulaşamayan mükemmeliyetçilerden ayırt etmektedir. İkinci boyut, yüksek kişisel standartların oluşumu ile ilgilidir. Üçüncü ve dördüncü boyut ise, ebeveynlerin tutumlarına, yüksek beklentilerine ve çok fazla eleştirmelerine odaklanır. Bu ailesel etki mükemmeliyetçiliğin özü olarak tanımlanır. Beşinci boyut ise birinin performansının özellikleri hakkında şüphe etmeyi içermektedir. Daha sonra eklenilen düzenli olmaya eğilim ve/veya organizasyon boyutu ise, düzenli olmayı ölçmektedir. Mükemmeliyetçiliğin bütün boyutlarının ortak yanı performansta aşırı standartların yer alması, ayrıca kendi kendilerine ve diğerlerine değer biçen insanların zorlayıcı tarzlarıdır (Kutles ve Arthur, 2001).

Hem Hewitt ve Flett (1991) ve hem de Frost (1990) mükemmeliyetçiliği tek bir boyutta değerlendirmemeleri, bunun yerine mükemmeliyetçiliği etkileyebilecek içsel ve dışsal zorlanımların yer aldığı çok boyutlu bir tanımlama getirmeleri açısından benzer görüşlere sahiptirler. Fakat Frost, Hewitt ve Flett'e göre mükemmeliyetçiliği daha fazla boyutla tanımlamıştır.

Mükemmeliyetçilik, uygun düzeyde kişilik özelliği olarak ele alındığında; kişinin başarı sağlaması, otokontrol, organizasyonel beceriler, hedefleri elde etmeye uğraşmaktan hoşlanma, üretkenliğin artması gibi olumlu bazı özellikler kazandırırken; aynı zamanda bazı koşullarda bu özellik, kendini iyi hissetmeme ve kişisel gelişme ile uyuşmayan zarar verici bir kişilik özelliği de olabilmektedir (Flett, Hewitt ve arkadaşları 1991; Hamachek, 1978 akt. Wesch, 2001). Mükemmeliyetçilik ile ilgili yapılan bazı araştırmalar; bu özelliğin intihar düşüncesi, aneroksiya, obsesif-kompülsif bozukluk, sürekli erteleme davranışı, kronik ağrılar ve alkolizm gibi ruhsal bozukluklar ve zihinsel özelliklerle ilişkili olabileceğini göstermiştir (Hewitt ve Flett, 1991; Rice ve Aldea, 2006; Frost, Kawamura, Hunt ve Dibartola, 2001; Wei, Heppner, Russell ve Young, 2006; Beevers ve Miller, 2004; Delegard, 2004; Ashby, Rice ve Martin, 2006; Shehniyilagh, 2000; Dinç, 2001).

1.1.4. Rekabetçi Tutumun Gelişimi

Özellikle teknolojideki değişim, hızla artan nüfus ve toplumsal değişimle birlikte kıt olan kaynakları elde etmeye yönelik başlayan rekabet, araştırmanın diğer ana değişkenidir.

Rekabet, sözlük anlamı olarak belli bir hayat kaynağı için iki organizma veya iki popülasyon arasında süren mücadele (Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü, 2008) olarak tanımlanırken; psikoloji literatüründe, genellikle bir kişinin diğerlerine yetişmeye ya da onu geçmeye çalıştığı, belli bir nesneyi elde etmeye, ün, ululuk, başarı ve şeref kazanmaya yöneldiği eylemler olarak ifade edilmektedir (Jelsild, 1979).

Bu tanımlarda ortak olan, rekabetin oluşması için bir başka kişi veya gruplara ihtiyaç duyulması ve belli bir amacın var olmasıdır.

Rekabetçiliğin kişilik gelişimi içerisindeki yerine baktığımızda, rekabetçi tutumun oluşumunun ilk çocukluk deneyimlerine kadar uzandığı görülmektedir. Çocuğun ilk rekabet denemeleri evde başlar. Önce annesinin ya da babasının, bazen de ikisinin birden rakibi olur. Bunlardan birinin diğerine karşı sevgisini azaltmasını ya da

kendisine yöneltmesini istemeye başlar. Eğer evde iki ya da daha fazla çocuk varsa, kardeşler arası rekabette kaçınılmaz bir olay haline gelir. Bu rekabet oldukça yumuşak olabileceği gibi, yıkıcı bir keskinlik ve yoğunluk ta kazanabilir (Jersild, 1979).

Başarı ve üstünlük için rekabet, genellikle ana baba sevgisi için rekabetten daha sonra ortaya çıkar. İki yaşından sonra, çocukların kendi yaptıklarını başkalarının yaptıklarıyla kıyaslamaya giriştikleri görülmektedir. Dört ve daha sonraki yaşlarda rekabet üç yaşlarındakinden daha fazladır (Jersild, 1979). Leuba (1933)'nın iki ila altı yaşlarındaki çocuklar arasındaki rekabet üzerine çalışmasında, çocuklardan mandalları mandal sepetine koymaları istenmiştir. Çocukların araştırmacıyla yalnız olduklarındaki performansı ile çiftler halinde deney ortamına girdiklerindeki performansları karşılaştırılmıştır. Araştırmada çocukların, beş yaşından itibaren, diğer çocuklarla birlikte olduklarında en fazla gösterdikleri davranışın yarışmak olduğu gözlemlenmiştir. Beş yaşındaki çocukların çoğunun performansı bu rekabet dolayısıyla artış göstermiştir (akt: Serif ve Şerif, 1996).

Yine başka bir araştırma da, bu gelişimsel bulguyu destekler niteliktedir. Bu araştırma örnekleminde yer alan iki yaşındaki çocuklar yarışmamış ve materyallere doğru yalnızca belirgin olmayan, yapılandırılmamış hareketler yapmışlardır. Materyalin daha fazla farkında olan (dikkatini çektiği) 3 ila 4 yaş arasındaki çocuklar rekabetçi tepkiler vermişler ve daha önemlisi (anlamlısı) arkadaşları ile sosyal ilişkileri daha fazla olduğunda, rekabetçi davranışlara başladığı ve yarışmacılığın dört ila altı yaş arasında en fazla olduğu gözlemlenmiştir (Mussan, Conger ve Kagan, 1969).

Jersild (1979), genellikle oğlanların, kızlardan daha saldırgan olduklarını belirtir. Özellikle büyük çocuklarda ve çocuk yeni bir gruba girdiği zaman bu farkın açıkça görüldüğünü belirtmektedir. İki yaşındaki çocuklarda, ağlama ve çığlık atma bakımından, cinsiyetler arasında bir fark yokken yaşları arttıkça oğlanlar daha az ağlamakta, daha çok vurmakta ve genellikle daha saldırgan olmaktadır. Fromm (1993), cinsiyetler arasındaki bu farklılığın toplumsal etkilerden oluştuğunu belirtir ve kızların kızgınlıklarını açıkça göstermek yerine, göstermemeye şartlanmış olduklarına ve bunun yerine daha az yoğunlukta kızgınlık gösterdiklerine; erkeklerin

ise tam tersi şekilde davranış göstermeleri konusunda toplum tarafından desteklendiğine dikkati çeker.

Cinsiyetler arasında rekabet davranışlarındaki farklılıklardan da gözlemlenebileceği gibi kişi içinde yaşadığı toplumun değerlerinden etkilenir ve bu değerler doğrultusunda tutum geliştirebilir. Cole ve Cole (1993), çocukların sosyal davranışlarının ailelerinin yanı sıra bir kültürel grubun sosyal şablonu tarafından da etkilendiğini belirtir.

Kağıtçıbaşı (1999), rekabetin bireyci kültürlerde ve aynı kültürün orta sınıfı içerisinde daha yaygın olduğunu gösteren birçok araştırmanın mevcut olduğunu belirtir. Bu araştırmalardan biri, Spiro (1965) tarafından, İsrailli çocuklar üzerinde yapılan çalışmadır. Bu çalışma ile, en yüksek rekabetçi tutumun kentli orta sınıf ailelerinde, en düşük rekabetçiliğin ise tarımla uğraşan köylü ailelerde olduğu; hatta tarımla uğraşan köylü ailelerde rekabetçiliğin hoş karşılanmadığı tespit edilmiştir (akt. Cole ve Cole, 1993).

Muzaffer ve Carolyn Şerif (1996)'de yaptıkları bir dizi çalışmada akran grupları arasındaki farklı türdeki iletişimleri besleyen durumları belirlemiştir. Yaz kampında oluşturulan iki gruba iş birliğini gerektiren problemler yaratılmış ve gruptakiler işbirliğinde bulunarak, kendi değerlerini oluşturmuşlardır. Her iki grupta işbirliğini ve grup etkileşimini oluşturduklarında, araştırmacılar diğer bir grubunda var olduğunu belirtmiş ve gruptakilerin, diğer gruptakiler ile rekabet etmeye istekli olduğu gözlemlenmiştir. Daha sonra bir turnuva düzenlenmiş ve kazananlara ödül verileceği söylenmiştir. Bu süreçten sonra gruplar arasında düşmanlık ve rekabetin arttığı gözlemlenmiştir. Her iki grup arasında düşmanlık üst seviyeye ulaştığında araştırmacılar durumu tersine çevirmek için çeşitli etkinlikler düzenlemişlerdir. Fakat bu etkinliklerde de düşmanca davranışlar açığa çıkmıştır. Daha sonra araştırmacılar her iki grubunda refahını ancak işbirliği yaptıklarında kazanabilecekleri çeşitli problem durumları yaratmıştır. Bu problemi işbirliği ile çözen grupların bir araya geldiklerinde daha az düşmanca davranışlar gösterdiği gözlemlenmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda rekabet ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır: İki ya da daha fazla sayıdaki grup rekabete dayalı ve karşılıklı engelleme içeren durumlarla bir

araya geldiklerinde, birbirlerine karşı olumsuz tutumlar ve kalıp yargılar geliştirmişlerdir. Bu olumsuz gruplar arası tutumlar, yalnızca bireylerin yaşam öykülerindeki zorluklar ve engellenmeler temelinde açıklanamaz; çünkü deneyde yer alan bireyler yetişmeleri sırasında olağan dışı engellemeler ve belirsizliklerle karşılaşmamış, sağlıklı ve başarılı kişilerdir (Serif ve Şerif; 1996).

Tüm bu araştırmaların sonucuna bakıldığında, bireyin rekabetçi tutumunun, hem içinde yaşadığı toplumun değerlerinden, hem de kişinin toplum içindeki yerinden etkilendiği görülmektedir.

1.1.5. Kuramsal Açıdan Rekabet

Psikanalitik Kuram, Bütüncül Yaklaşım ve Bireysel Psikolojide rekabetçi tutumun oluşması ve gelişmesine yönelik farklı bakış açılarıyla açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalara kısaca bir göz atacak olursak; Psikoanalitik Kuram, rekabeti çatışma kavramı ile açıklamaktadır. Psikoanalitik Kurama göre, çatışma normal ve sağlıklı bir durumdur. Çatışma sayesinde çocuk, çözüm yollarını bulur ve geliştirir. Fakat nevrotiklerde çatışma bir kilitlenme ile son bulur, tüm gelişimi durdurur (Corman, 1996).

Çocuklarda çatışma kendini iki şekilde gösterir: İç ve dış çatışmalar. Dış çatışmalar, çocuğu kendi çevresi ile özellikle ailesi ile karşı karşıya getirirken, iç çatışma çocuğun kendisine yani "ben"in, "alt ben"ine karşı gelmesiyle oluşur. Oedipus kompleksi de dış çatışmalarla, özellikle aynı cinsten ebeveyne karşı gösterdiği saldırganlıkla başlar. Kardeşler arası rekabette bir dış çatışmadır. Kardeşler arası rekabette; Oedipus Kompleksi çatışmasında olduğu gibi sevgi ve saldırganlık güdüleri birbirlerini yatıştırıp, toplum tarafından kabul edilir bir uzlaşma ile son bulur (Corman, 1996).

Oedipus kompleksinin aşılması gerçekleşemezse, öteki ebeveyne karşı cinsel dürtüler ve aynı cinsiyetteki ebeveyne karşı düşmanca rekabet davranışları sürerse çevreye

karşı uyumsuzluk ve ilerlemenin tıkanması gibi istenmeyen durumlar ortaya çıkar (Corman, 1996).

Psikoanalitik Kuram, rekabetin özellikle aile içindeki bireylerle yaşandığını ve en belirgin olarak ta bu rekabetin Oedipus kompleksinin çözülemediği durumlarda saldırganlık ve çöküş şeklinde, ya da regresyon olarak kendini gösterdiğine ve sağlıksız bir durum yarattığına vurgu yapmaktadır. Uygun yollarla çözümlenip toplum tarafından kabul edilebilir olduğunda aslında rekabet ve çatışma kişinin gelişiminde olumlu bir durumdur, fakat rekabet ve saldırganlık baskı savunma mekanizmasıyla çözümlenmeye çalışıldığında nevrotik tutumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bireysel Psikoloji Yaklaşımı ise; herkesin yaşama bir eksiklik (aşağılık) duygusu ile dünyaya geldiğini ve yaşamı boyunca da bu duygu ile baş edebilmek için çaba gösterdiğini belirtir. Adler, bunu üstünlük çabası olarak adlandırır. Freud, güdülenmeyi cinsellik ve saldırganlıkla açıklarken; Adler üstünlük çabasının yaşamdaki güdüleyici güç olduğunu öne sürer. Adler'e göre, neredeyse yaptığımız her şey yaşamdaki engeller üzerinde bir üstünlük kurmak ve böylece aşağılık duygusundan kurtulmak üzere tasarlanmıştır. Yüksek not almak, sporda başarılı olmak, iktidar sahibi olmak bu aşağılık duygusunu ödünleme çabasıdır (Burger, 2006).

Adler (2002), bu eksiklik duygusunun kişide olumlu ve olumsuz sonuçlar yarattığını belirtir. İnsanın, bu eksiklik duygularını kapatmak için yaptığı başarıları ona yüksek bir değer duygusu verir ve bu durumdan mutlu olur. Tüm büyük başarılar, insanın bu gereksinimin sağlıklı mücadelesinden doğar.

Ruh sağlığına sahip olan insanda eksiklik duygusu yaratıcılığa, verime dönüşür; zorlukları yenmek, yaşamda yerini bulmak için kullanılırken, aşırı eksiklik duygusuna sahip olan kişiler ise bu duyguya çok hassas olurlar, bencilce kendini düşünürler, nevrozun temellerini atarlar ve yaşamlarını bir işkenceye dönüştürürler. Diğer insanların toplumsal ilgilerini sömürürler, sorumluluk duyan insanların üzerinde güç oluşturmaya çalışırlar, çevrelerine bir takım kurallar dikta ederler ve işbirliğini bir bakıma önlerler (Adler, 2002).

Adler'e (2003) göre, insan davranışları yetişmiş olduğu çevreden ve ailesinden etkilenmektedir. Bu önemli etkenlerden biri de çocuğun aile içerisindeki yeridir.

Adler (2003), eksiklik duygusunda cinsiyetin de etken olduğunu belirtir. Fakat bu eksikliğin biyolojik olmadığını, baba-erkil toplum tarafından kadınların daha zayıf ve erkeklerin daha güçlü olduğuna yönelik öğretiden kaynaklandığından bahseder. Adler'in bu görüşü Fromm (1993)' un görüşüyle paralellik gösterir. Bu nedenle erkekler üstün olmak, başarmak yani erkek olmak adına kadınlara göre daha fazla diğerleri ile rekabet etmektedir.

Uyumsuz bir ortamda yetişen çocuk ileri ki yaşamında da insanlarla ilişki kurmayı beceremez. Sorunlarını iş birliği ile çözebileceğinin bilincinde değildir. Aşırı korunmuş çocuk da işbirliği konusunda yeterince eğitilmemiştir. Nevrotik kişinin seçtiği amaçlar topluma değil, kişisel çıkarlarına yöneliktir. Kişisel üstünlüğünü sağlayabilme yolunda, diğer insanlara zarar verebilecek girişimlerde bulunabilirler. Tek başına üstünlük çabası, çocukluktaki fazla şımartılma ve hoş görmelerin etkisiyle teşvik edilmektedir (Adler, 2002; Gençtan, 2000). Bu üstünlük çabaları toplumsal ilgiden ve işbirliğinden uzak aşırı bir rekabete, üstün olma ve başarma arzusuna dönüşebilmektedir.

Horney (2003) ise, rekabeti, normal ve nevrotik rekabet olarak ikiye ayırarak tanımlar. Normal rekabetçi tutumun kaynağının, kişinin olumlu özelliklerinden; nevrotik rekabetçiliğin kaynağının ise nevrotik ihtiyaçlardan beslendiğini belirtir.

Horney (2003), nevrotik rekabet tutumunun sıradan rekabetten farkının, nevrotiğin amacının yalnızca başkalarından daha başarılı, daha tanınmış olmak değil, olağan dışı ve eşsiz olma isteği olduğunu belirtir. Amaçladığı yer, kendisi farkında olmasa da her zaman en üst basamaktır. Bununla birlikte içindeki acımasız hırsın farkındadır; ama bu hırsını ya bütünüyle bastırır ya da kısmen gizler. Böyle bir hırs bazen tek bir amaç üzerine odaklanır; akıllılık, çekicilik, başarı ya da ahlak. Bununla birlikte bazen hırs böyle tek bir amaç üzerine odaklanmaz, kişinin tüm faaliyetlerine yayılır. İlgilendiği her konuda en iyi olmak zorundadır. Aynı anda büyük bir buluşçu, başarılı bir hekim ve bulunmaz yetenekte bir müzisyen olmak isteyebilir. Aşırı hırsları çok fazla şey ummalarına neden olduğundan bir türlü bekledikleri başarıya

ulaşamazlar ve bu nedenle hemen cesaretlerini yitirirler, kısa zaman içinde de düş kırıklığına uğrarlar.

Hem mükemmeliyetçilik hem de rekabetçi tutum açısından baktığımızda her iki kişilik özelliğinin de aslında bireylerin gelişim süreci içerisinde olağan yerleri bulunan özelikler olduğu görülmektedir. Fakat daha öncede belirtildiği gibi yapılan literatür incelemesi sonucunda mükemmeliyetçi özellik ve rekabetçi tutum düzeyleri çok arttığında, bireylerin ruh sağlığını olumsuz olarak etkileyebileceğini gösteren araştırmalar bulunmuştur. Bu araştırmalardan hareketle, bu iki önemli kişilik özelliğinin birbirleri ile ilişkileri bu araştırmanın ana temasını oluşturmuştur.

1.2. AMAÇ

Bu araştırmanın ana amacı; lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ile rekabetçi tutumları arasındaki ilişkinin sınanmasıdır. Ayrıca mükemmeliyetçi kişilik özellikleri ve rekabetçi tutum düzeyinin araştırmada ele alınan bazı değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı da araştırılmış ve aşağıdaki sorular yanıtlanmaya çalışılmıştır.

1. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ile rekabetçi tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri, rekabetçi tutumlarını yordaya bilmekte midir?
3. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçi kişilik özellikleri;
    a. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
    b. Algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
    c. Okuduğu okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

d. Sahip olduğu kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Lise öğrencilerinin rekabetçi tutumları;

a. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

b. Algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

c. Okuduğu okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

d. Sahip olduğu kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. ÖNEM

Türkiye'de mevcut çalışmalar tarandığında mükemmeliyetçi kişilik özelliği ile rekabetçi tutumun bazı değişkenler açısında incelendiği görülmüş, fakat bu iki değişkenin birbirleri ile ilişkilerinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda yapılacak olan çalışmanın ilgili yazın alanında ilk olacağı ve alandaki yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Ayrıca, bu iki değişkenin düzeylerinin artmasıyla kişinin ruh sağlığının etkilendiği araştırmacılar tarafından belirlenmiştir (Hewitt ve Flett, 1991; Rice ve Aldea, 2006; Frost, Kawamura, Hunt ve Dibartola, 2001; Wei, Heppner, Russell ve Young, 2006; Beevers ve Miller, 2004; Delegard, 2004). Sınav sistemleri ve sadece akademik başarının dikkate alındığı okullarda, artan rekabet ortamı ve mükemmel olma isteği öğrencilerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle rekabetçi tutum ve mükemmeliyetçilik değişkenleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırmanın okul rehberlik servislerinde çalışan rehber öğretmenlere bilgi vereceği ve özellikle önleyici rehberlik hizmetlerine yönelik programların hazırlanmasında yararlı olabileceği umulmaktadır.

1.4. VARSAYIMLAR

Bu araştırmada aşağıda belirtilen temel varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Öğrenciler uygulanan anketlerde yer alan kişisel bilgilerine samimi cevaplar vermişlerdir.
2. Örneklem evreni temsil etmektedir.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. İstanbul ilinin Kartal ilçesinde lisede okuyan, kız ve erkek öğrenciler ile sınırlıdır.
2. Mükemmeliyetçilik özelliğine ilişkin veriler, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
3. Rekabetçilik tutumuna ilişkin veriler, Rekabetçi Tutum Ölçeği'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR VE KISALTMALAR

Rekabetçilik: Bir kişinin diğerlerine yetişmeye ya da onu geçmeye çalıştığı, belli bir nesneyi elde etmeye, ün, ululuk, başarı ve şeref kazanmaya yöneldiği eylemleri ve tutumlarıdır (Jelsild, 1979).

Mükemmeliyetçilik: Bireyin aşırı derecede yüksek standartlar oluşturması ve kendisini aşırı derecede eleştirme eğilimidir (Hewitt ve Flett, 2002)

Kendine yönelik mükemmeliyetçilik: Kişinin kendi koyduğu standartları genelleştirme, hatalara odaklanma, koyduğu gerçekçi olmayan standartlar için çok

çalışmak, mükemmel olmaya yönelik güçlü bir motivasyonun olmasıdır (Hewitt ve Flett, 2002)

Diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik: Başkalarına yönelik mükemmeliyetçiler, diğerlerinin değerli olması için gerçekçi olmayan standartlara sahiptirler, mükemmel olan kişileri önemli bulurlar (Hewitt ve Flett, 1991). Bu kişiler gerçekçi olmayan inançlara ve diğerlerinin yetenekleri hakkında yüksek derecede beklentilere sahiptir; diğerlerinin performanslarını değerlendirmede sıkıdırlar (Kutles ve Arthur, 2001).

Toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik: Başkalarının kendisi için gerçekçi olmayan standartlara sahip olduğuna ve mükemmel olmak için onlara baskı yaptığına yönelik inançtır (Hewitt ve Flett, 1991)

KYM: Kendine yönelik mükemmeliyetçilik

DYM: Diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik

TTDM: Toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik

RTÖ: Rekabetçi Tutum Ölçeği

ÇBMÖ: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

OKS: Ortaöğretim Kurumları Sınavı

ÖSS: Öğrenci Seçme Sınavı

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplamada kullanılan ölçme araçları ve verilerin çözümlenmesinde uygulanan istatistiksel tekniklere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ve rekabetçi tutumları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeline göre düzenlenmiş olan bu araştırmada lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ve rekabetçi tutumları, bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak ta incelenmiştir.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın evrenini İstanbul İli'nin Kartal İlçe'sinde meslek lisesi, Anadolu lisesi, resmi lise ve kolejde öğrenim gören 10. ve 11. sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

Bu öğrenciler arasından random küme örneklemi yoluyla belirlenen 463 öğrenci ise (260'ı kız, 203'ü erkek) araştırma örneklemini oluşturmuştur. Örneklemde yer alan öğrencilerin okudukları okullara göre dağılımları Tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1

Örneklemde Yer Alan Öğrencilerin Okudukları Okullara Göre Dağılımı

	f	%
Fatin Rüştü Zorlu Anadolu Lisesi	49	10.60
Köy Hizmetleri Anadolu Lisesi	47	10.20
Samandıra Lisesi	61	13.20
Kartal And. İmam Hatip Lisesi	55	11.90
Şht. Öğt. Hüseyin Ağırman End.Mes. Lisesi	56	12.10
Süleyman Demirel Lisesi	46	9.90
Ortadogu Koleji	40	8.60
Hacı Hatice Bayraktar Tic.Mes. Lisesi	46	9.90
Kıraç Koleji	18	3.90
Samandıra Tic. Mes. Lisesi	45	9.70
Toplam	463	100.00

Tablo 2.1'den de anlaşılacağı üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 49'u (%10.6) Fatin Rüştü Zorlu Anadolu Lisesinde; 47'si (%10.2) Köy Hizmetleri Anadolu Lisesinde; 61'i (%13.2) Samandıra Lisesinde; 55'i (%11.9) Kartal İmam Hatip Lisesinde; 56'sı (%12.1) Şehit Öğretmen Hüseyin Ağırman End. Mes. Lisesinde; 46'sı (%9.9) Süleyman Demirel Lisesinde; 40'ı (%8.6) Orta Doğu Kolejinde; 46'sı (%9.9) Hacı Hatice Bayraktar Tic. Meslek Lisesinde; 18'i (%3.9) Kıraç Kolejinde ve 45'i (%9.7) Samandıra End. Mes. Lisesinde 10 ve 11. sınıflarda okumaktadırlar.

Örneklemi oluşturan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları ise Tablo 2.2'de verilmiştir.

Tablo 2.2

Örneklemde Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	f	%
Kız	260	56.20
Erkek	203	43.80
Toplam	463	100.00

Tablo 2.2'de de görüldüğü üzere, örneklem grubunun 260'ı (%56.20) kız; 203'ü (%43.80) erkek olmak üzere toplam 463 öğrenciden oluşmaktadır.

2.3.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, veri toplama aracı olarak, mükemmeliyetçi kişilik özelliğini ölçmek için Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ), öğrencilerin rekabetçi tutumlarını belirlemek için Rekabetçi Tutum Ölçeği (RTÖ) ve kişisel bilgilere ulaşabilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır.

2.3.1. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ)

ÇBMÖ, 7'li likert tipi bir ölçektir ve 45 maddeden oluşmaktadır. ÇBMÖ'nin kendine yönelik mükemmeliyetçilik, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik olmak üzere üç alt ölçeği bulunmaktadır. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutu, kişinin kendisine yönelik yüksek standartları ve kendi davranışlarını eleştirel değerlendirmeyi ölçmektedir. Bu ölçekten alınabilecek puanlar 19 ile 133 arasında değişmektedir. Diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutu, başkalarının yeteneklerine yönelik inançları ve beklentileri ölçer. Bu ölçekten alınabilecek puanlar 10 ile 70 arasında değişmektedir. Toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik alt boyutu ise kişinin kendisi için anlamlı olan insanlar tarafından belirlendiğine inandığı yüksek standartları ölçer. Bu

ölçekten alınabilecek puanlar 15 ile 105 arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan ise 44 ile 308 arasında değişmekte ve yüksek puan mükemmeliyetçi kişilik özelliğine işaret etmektedir (Oral, 1999).

Hewitt ve Flett (1991) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin alt ölçeklerinin güvenirlik katsayıları Cronbach alfa değerlerine bakılarak hesaplanmıştır. Buna göre; Cronbach alfa katsayısı, kendine yönelik mükemmeliyetçilik için 0.86; diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik için 0.82 ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik için 0.87 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin madde toplam korelasyonları kendine yönelik mükemmeliyetçilik için 0.51 ile 0.73 arasında, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik için 0.43 ile 0.64 arasında ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik için ise 0.45 ile 0.75 arasında hesaplanmıştır. Maddelerin faktör yükleri ise kendine yönelik mükemmeliyetçilik için 0.45 ile 0.66, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik için 0.39 ile 0.69 ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik için 0.45 ile 0.66 arasında bulunmuştur (Mızrak; 2006).

Testin Türkçeye uyarlama çalışmaları Oral (1999) tarafından yapılmıştır. Oral (1999), ÇBMÖ'nin alfa kat sayılarını kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeği için 0.91, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeği için 0.73 ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik alt ölçeği için 0.80 olarak bulmuştur. Elde edilen bulgular, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin yeterli kanıtlara işaret etmektedir.

Ölçeğin bir örneği Ek 3'de sunulmuştur.

2.3.2. Rekabetçi Tutum Ölçeği (RTÖ)

Rekabetçi tutumu ölçmeye yönelik literatür tarandığında Aydın ve Akbağ (1996)'ın aşırı rekabetçi tutumu belirlemeye yönelik bir ölçeğin adaptasyon çalışmalarını yaptıkları belirlenmiş ve çalışmanın sonucunda da araştırmacılar tarafından, aşırı rekabetçiliğin Türk toplum yapısına çok uygun olmadığı, bunun yerine rekabetçi tutumları ölçemeye yönelik bir ölçeğin geliştirilmesinin daha faydalı olacağı

belirtilmiştir. Bunu takip eden süreçte, Akbayırlı (1998) tarafından bu araştırmada da kullanılan rekabetçi tutumu ölçmeye yönelik Rekabetçi Tutum Ölçeği geliştirilmiştir.

Rekabetçi Tutum Ölçeği 23 maddeden oluşmakta olup 5'li likert tipi bir tutum ölçeğidir. Katılımcıların, her bir madde için tamamen katılıyorum, çoğunlukla katılıyorum, kararsızım, pek katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum şıklarından birini işaretlemeleri istenir. Yüksek puan rekabetçi tutumun yüksek olduğu, düşük puan ise rekabetçi tutumun düşük olduğu anlamına gelir.

Akbayırlı (1998) tarafından geliştirilen Rekabetçi Tutum Ölçeği için, ilk aşamada rekabetçi tutumları içeren çok sayıda denemelik madde yazılmıştır. Bu maddeler konu ile ilgili uzman ve araştırmacılar tarafından gözden geçirilerek düzeltmeler yapılmış ve 74 maddelik deneme formu oluşturulmuştur Birinci uygulamada 235 üniversite öğrencisine ve ikinci uygulamada 133 üniversite öğrencisine yapılan uygulamalar ve madde analizleri sonucunda tek faktörlü 23 maddeden oluşan asıl ölçek oluşturulmuştur (Aydın ve Akbayırlı, 2000).

Ölçeğin güvenirliğini hesaplamak için yapılan çalışmalarda ölçeğin iki yarım güvenirliği, iki yarıda eşit sayıda madde bulunmadığından bu amaçla kullanılan Horst formülünden yararlanılarak belirlenmiş ve elde edilen iki yarım güvenirlik katsayıları 0.91 ve 0.93 olarak bulunmuştur. Ayrıca yapılan diğer bir güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış; hesaplanan alfa değeri 0.92 olarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda ölçeğin güvenilir olduğu belirlenmiştir (Aydın ve Akbayırlı, 2000).

Rekabetçi Tutum Ölçeği'nin uygulandığı grupta üst ve alt grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin standart alfa iç tutarlılık katsayıları üçüncü, dördüncü ve beşinci çalışma grupları için ayrı ayrı hesaplanmış ve 0.83 ve 0.93 arasında değişen alfa katsayıları elde edilmiştir (Aydın ve Akbayırlı, 2000).

Yapılan faktör analizi sonucunda varyans oranının % 62.2 olduğu tespit edilmiş, bu sonuç ta ölçeğin yapı geçerliliğinin istenilen düzeyde olduğunu düşündürmüştür.

Yapılan geçerlik çalışmaları sonucunda ölçeğin geçerli olduğu yönünde önemli kanıtlar tespit edilmiştir (Aydın ve Akbayırlı, 2000).

Ölçeğin bir örneği Ek 2'de sunulmuştur.

2.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, örneklemde yer alan öğrencilerden cinsiyet, algılanan sosyo-ekonomik düzey, sahip olunan kardeş sayısı, okuduğu okulun türü hakkında bilgi almak amacı ile sorulan sorulardan oluşmaktadır.

Kişisel Bilgi Formunun bir örneği Ek 1'de sunulmuştur.

2.4.VERİLERİN TOPLANMASI

2007-2008 eğitim-öğretim yılında, Kartal İlçesi'nde yer alan farklı on okulda, 10. ve 11. sınıflarda okuyan lise öğrencilerinden oluşan örneklem grubuna daha önce tanıtılan veri toplama araçları uygulanarak, araştırmanın verileri toplanmıştır. Uygulama yaklaşık bir ay sürmüştür. Uygulama hakkında her sınıfta, araştırmacı tarafından öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmıştır. Öğrencilerin ölçme araçlarını yaklaşık 35-45 dakika arasında değişen sürelerde cevapladıkları gözlemlenmiştir. Uygulamanın ardından, ölçme araçları tek tek gözden geçirilerek, boş bırakılan, eksik ya da yanlış cevaplandırılan ölçme araçları araştırma kapsamına alınmamıştır. Verilerin analizleri geriye kalan 463 kişiye ait veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

2.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLEMESİ

Bu araştırmada verilerin istatistiksel analizi bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişken üzerindeki etkisini ortaya koyacak bir model içinde ele alınmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan Kişisel Bilgi Formu ile toplanan verilere ilişkin frekans ve

yüzdelik dağılımlar bulunmuş, elde edilen sonuçlar tablolaştırılarak bulgular bölümünde verilmiştir.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Rekabetçi Tutum Ölçeği'nden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır.

Verilerin analizinde, mükemmeliyetçilik puanlarının ve rekabetçi tutum puanlarının farklı demografik özellikler açısından farklılaşıp farklılaşmadıklarını saptamak üzere çeşitli hipotez testleri kullanılmıştır. Demografik özelliklerin kendi içinde iki kategoriye ayrıldığı durumlarda ilişkisiz grup t-testi, demografik özelliklerin kendi içinde ikiden fazla gruba ayrıldığı durumlarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniğinden yararlanılmıştır.

ANOVA'da fark çıkan durumlarda farkın hangi gruplardan kaynaklandığı anlamak amacıyla tamamlayıcı hesaplama tekniklerinden Scheffe testi kullanılmıştır. Rekabetçi Tutum Ölçeği ile Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin alt ölçekleri arasındaki ilişki Pearson Momentler Korelayon Katsayısı ile sınanmıştır.

Bunun yanı sıra mükemmeliyetçilik özelliğinin, rekabetçi tutumu yordayıcı gücü hiyerarşik regresyon analizi ile test edilmiştir.

Elde edilen istatistiklerin anlamlılığı. 05 düzeyinde ve çift yönlü olarak sınanmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde, öncelikle örneklemi oluşturan öğrencilerin Kişisel Bilgi Formu'ndaki sorulara verdikleri cevaplardan yola çıkarak elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiş, ardından araştırmanın amaç sıralaması dikkate alınarak vardamsal istatistiklerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Bu araştırmada örneklem grubunda yer alan okullar Anadolu Lisesi, genel lise, meslek lisesi ve kolej olarak dört gruba ayrılmıştır. Tablo 3.1'de bu gruplarda yer alan öğrenci sayıları ve yüzde değerleri sunulmuştur.

Tablo 3.1

Okul Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	f	%
Anadolu Lisesi	96	20.73
Resmi Lise	107	23.11
Meslek Lisesi	202	43.62
Kolej	58	12.52
Toplam	463	100.00

Tablo 3.1'de de görüldüğü gibi örneklemde yer alan öğrencilerin 96'sı (%20.73) Anadolu lisesinde (Fatin Rüştü Zorlu Anadolu Lisesi ve Köy Hizmetleri Anadolu Lisesi); 107'si (%23.11) resmi lisede (Süleyman Demirel Lisesi ve Samandıra Lisesi); 202'si (%43.62) meslek lisesinde (Kartal And. İmam Hatip Lisesi, Samandıra End. Mes. Lisesi, Şht. Öğrt. Hüseyin Ağırman End. Mes. Lisesi ve Hacı

Hatice Bayraktar Tic. Meslek Lisesi) ve 58'i (%12.52) kolejde (Orta Doğu Koleji, Kıraç Koleji) eğitim görmektedirler.

Tablo 3.2

Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	f	%
Üst SED	32	6.91
Orta SED	397	85.74
Alt SED	34	7.34
Toplam	463	100.00

Tablo 3.2'ye göre; örneklemde yer alan öğrencilerin 32'sinin (%6.91) kendilerini üst sosyo-ekonomik düzeyde; 397'sinin (%85.74) orta sosyo-ekonomik düzeyde ve 34'ünün (%7.34) alt sosyo-ekonomik düzeyde algıladıkları görülmektedir.

Tablo 3.3

Kardeş Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

	f	%
Kardeşim Yok	51	11.01
1 kardeş	160	34.55
2-3 kardeş	202	43.62
4 ve üstü	50	10.79
Toplam	463	100.00

Tablo 3.3'e göre, örneklemde yer alan öğrencilerin 51'inin (%11.01) kardeşinin olmadığı; 160'ının (%34.55) bir kardeşi olduğu; 202'sinin (%43.62) iki yada üç kardeşi olduğu ve 50'sinin (%10.79) dört ve üstü sayıda kardeşinin olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.4

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Alt Ölçekleri ve Rekabetçi Tutum Ölçeği İçin Ortalama (*x*) ve Standart Sapma (ss) Sonuçları

	N	*x*	*A. x*	ss
KYM	463	95.21	5.01	.93
DYM	463	40.24	4.02	.94
TTDM	463	62.54	4.16	.78
Rekabetçi Tutum	463	83.29	3.62	13.21

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin alt boyutlarının farklı sayılarda maddeye sahip olmasından dolayı, ortalama puanlarının birbirleri ile karşılaştırılması ve değerlendirme yapılması olanaklı olamamaktadır. Bu sebeple mükemmeliyetçilik alt boyutları puanlarının ağırlıklı ortalaması (harmonik ortalaması) hesaplanmış ve ağırlıklı ortalama puanları dikkate alınarak karşılaştırma ve değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 3.4'de görüldüğü gibi, mükemmeliyetçi kişilik özelliği alt boyutları açısından en yüksek ağırlıklı ortalamanın kendine yönelik mükemmeliyetçilik (KYM) alt boyutunda (A.*x*=5.01); ikinci olarak ta toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik (TTDM) alt boyutunda (A.*x*=4.16) ve en düşük ağırlıklı ortalamanın ise diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik (DYM) alt boyutunda (A.*x*=4.02) olduğu belirlenmiştir. Bunun sonucunda örneklemde yer alan lise öğrencilerinin en fazla kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik özelliklerine; en az ise diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik özelliklerine sahip oldukları söylenebilir.

Rekabetçilik tutumu açısından bakıldığında ise ortalamanın *x*=83.29 olduğu belirlenmiştir. Rekabetçi Tutum Ölçeği'nden alınabilecek en yüksek puanın 115 olabileceği düşünüldüğünde ortalamanın bir hayli yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5

Mükemmeliyetçilik ve Rekabetçi Tutum Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Örneklem Kolmogorov- Smirnov Testi Sonuçları

Değerler		Rekabetçi Tutum	KYM	DYM	TTDM
N		463	463	463	463
Parametreler	*x*	83.29	95.21	40.25	62.36
	ss	13.21	17.64	9.40	11.64
K-Smirnov Z		1.74	1.21	1.16	1.41
P		.005	.107	.133	.038
		p<.01	p>.05	p>.05	p<.05

Tablo 3.5'de görüldüğü üzere, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik ve Rekabetçi Tutum Ölçeği'nden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarının dağılımının normal olduğu (p>.05); buna karşılık Rekabetçi Tutum Ölçeği ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik puanlarının normal dağılım göstermediği saptanmıştır (p<.05). Çok fazla sınavlara maruz kalma ve ÖSS, ortaöğretim başarı puanı gibi nedenlerle lise öğrencilerinde rekabetçilik puanlarının yüksek çıktığı düşünülmektedir. Diğer taraftan; öğrenciler ÖSS'de başarılı olmaya yönelik olarak aile, öğretmen beklentilerini yoğun bir şekilde hissetmektedirler. Bu yorumdan yola çıkarak; dağılımın sağa çarpık çıkmasının beklenen bir durum olması nedeniyle,

rekabetçi tutum ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik alt boyut puanları için veri analizinde parametrik tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.6

Rekabetçi Tutum Ölçeği İle Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin Alt Boyutları Arasındaki İlişkileri Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi Sonuçları

Mükemmeliyetçilik Alt Boyutları	N	r
KYM	463	.576***
DYM	463	.251***
TTDM	463	.393***

* p< .05, ** p<.01, *** p< .001

Tablo 3.6'da görüldüğü gibi, mükemmeliyetçilik alt boyutları ile rekabetçi tutum puanları arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon analizi sonucunda, mükemmeliyetçilik alt boyutlarının tümü ile rekabetçi tutum puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<.001).

Diğer taraftan, rekabetçi tutum ile kendine yönelik mükemmeliyetçilik arasındaki ilişki katsayısının diğerlerine göre daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 3.7

Mükemmeliyetçilik Alt Boyutlarının Rekabetçi Tutumu Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Üzere Yapılan Hiyerarjik Regresyon Analizi Sonuçları

	Değişkenler		β	B	t
1	KYM	sabit		40.538	13.53***
		KYM	.557	.446	14.42***
2	KYM,TTDM	sabit		34.566	10.07***
		KYM	.488	.391	11.30***
		TTDM	.149	.181	3.45***

* p< .05, ** p<.01, *** p< .001

Basamak 1 için: R: .557; R^2: .311.

Basamak 2 için: R: .573; R^2: .328

Bağımlı değişken: Rekabetçi tutum

Tablo 3.7'de mükemmeliyetçilik alt boyutlarının rekabetçiliği yordayıp yordamadığını belirlemek için yapılan regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; rekabetçi tutumu yordamada kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçiliğin modelde yer aldığı, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçiliğin modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkısı olmadığı için model dışı bırakıldığı görülmektedir. Her iki değişken birlikte araştırmanın bağımlı değişkeni olan rekabetçilik puanlarındaki varyansın %33'lük bir kısmını açıklamaktadır. Diğer taraftan kendine yönelik mükemmeliyetçilik, rekabetçi tutum puanlarındaki varyansı birinci sırada yordayıcı güce sahipken (β: .488; p<.001); ikinci sırada toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik (β: .149; p<.001) modele katkıda bulunmaktadır.

Modelden elde edilen regresyon eşitliğini yazmak gerekirse;

Rekabet = 34.566 + .391 (Kendine yönelik mükemmeliyetçilik) + .181 (Toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik) şeklindedir.

Tablo 3.8

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	*x*	ss	Sh *x*	T testi sd	t	p
KYM	Kız	260	96.61	17.67	1.10	461	1.94	.054
	Erkek	203	93.42	17.48	1.23			
DYM	Kız	260	40.43	9.75	.60	461	.48	.630
	Erkek	203	40.00	8.94	.63			
TTDM	Kız	260	62.44	12.87	.80	461	.18	.857
	Erkek	203	62.25	9.87	.69			

* p< .05, ** p<.01, *** p< .001

Tablo 3.8'de görüldüğü gibi, mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ilişkisiz grup t testi sonuçlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 3.9

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

					ANOVA Sonuçları				
		N	X	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
KYM	Üst SED	32	93.97	20.63	Gruplar Arası	271.08	2	135.54	.43	.054
	Orta SED	397	95.10	17.47	Grup İçi	143504.75	460	311.97		
	Alt SED	34	97.74	16.90	Toplam	143775.83	462			
	Toplam	463	95.21	17.64						
DYM	Üst SED	32	41.66	9.18	Gruplar Arası	69.33	2	34.66	.39	.630
	Orta SED	397	40.13	9.47	Grup İçi	40723.11	460	88.53		
	Alt SED	34	40.32	8.88	Toplam	40792.44	462			
	Toplam	463	40.25	9.40						
TTDM	Üst SED	32	63.31	13.30	Gruplar Arası	88.20	2	44.10	.33	.857
	Orta SED	397	62.18	11.72	Grup İçi	62474.29	460	135.81		
	Alt SED	34	63.53	8.95	Toplam	62562.48	462			
	Toplam	463	62.36	11.64						

* p< .05, ** p<.01, *** p< .001

Tablo 3.9'da görüldüğü gibi, mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyut puanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 3.10

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

					ANOVA Sonuçları					
		N	X	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
KYM	Anadolu L.	96	91.09	18.45	Grupla Arası	3459.78	3	1153.26	3.77	.011*
	Resmi L.	107	99.29	19.12	Grup İçi	140316.06	459	305.69		
	Meslek L.	202	94.83	15.73	Toplam	43775.83	462			
	Kolej	58	95.84	18.48						
	Toplam	463	95.21	17.64						
DYM	Anadolu L.	96	40.11	9.32	Gruplar Arası	612.29	3	204.09	2.33	.074
	Resmi L.	107	41.89	8.07	Grup İçi	40180.15	459	87.53		
	Meslek L.	202	39.13	10.03	Toplam	40792.44	462			
	Kolej	58	41.34	9.18						
	Toplam	463	40.25	9.39						
TTDM	Anadolu L.	96	59.01	11.96	Gruplar Arası	2531.60	3	843.87	6.45	.000***
	Resmi L.	107	63.34	11.04	Grup İçi	60030.88	459	130.79		
	Meslek L.	202	62.05	10.99	Toplam	62562.48	462			
	Kolej	58	67.16	12.72						
	Toplam	463	62.36	11.64						

*p< .05, ** p<.01, *** p< .001

Tablo 3.10'da görüldüğü gibi, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği alt boyut puanları ortalamalarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda kendine yönelik mükemmeliyetçilik ($p<.05$) ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik puanlarının ($p<.001$) aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını saptamak üzere tamamlayıcı çoklu karşılaştırma tekniklerinden Scheffe tekniği kullanılmıştır.

Tablo 3.11

Kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve Toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik Alt Boyutu Puanlarının Okul Türüne Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Scheffe Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Okul türü(i)	Okul türü (j)	$x_i - x_j$	Shx	p
Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik	Anadolu L.	Resmi L.	-8.20	2.46	.01**
		Meslek L.	-3.74	2.17	.40
		Kolej	-4.75	2.91	.45
	Resmi L.	Anadolu L.	8.20	2.46	.01**
		Meslek L.	4.46	2.09	.21
		Kolej	3.44	2.85	.69
	Meslek L.	Anadolu L.	3.74	2.17	.40
		Resmi L.	-4.46	2.09	.21
		Kolej	-1.01	2.60	.99
	Kolej	Anadolu L.	4.75	2.91	.45
		Resmi L.	-3.44	2.85	.69
		Meslek L.	1.01	2.60	.99

Alt Boyutlar	Okul türü(i)	Okul türü (j)	*x*i − *x*j	Sh*x*	p
Toplum Tarafından Dayatılan Mükemmeliyetçilik	Anadolu L.	Resmi L.	-4.33	1.61	.07
		Meslek L.	-3.04	1.42	.20
		Kolej	-8.14	1.90	.00***
	Resmi L.	Anadolu L.	4.33	1.61	.07
		Meslek L.	1.28	1.37	.83
		Kolej	-3.82	1.86	.24
	Meslek L.	Anadolu L.	3.04	1.42	.20
		Resmi L.	-1.28	1.37	.83
		Kolej	-5.10	1.70	.03*
	Kolej	Anadolu L.	8.14	1.90	.00***
		Resmi L.	3.82	1.86	.24
		Meslek L.	5.10	1.70	.03*

*p< .05, ** p<.01, *** p< .001

Tablo 3.11'de görüldüğü üzere Kendine yönelik mükemmeliyetçilik puan ortalamalarının okul türü değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Post-hoc Scheffe testi sonucunda; resmi lisede okuyan öğrencilerin, Anadolu lisesinde okuyan öğrencilere oranla daha yüksek kendine yönelik mükemmeliyetçilik puan ortalamalarına sahip olduğu söylenebilir.

Toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik puan ortalamaları açısından bakıldığında ise; kolejde okuyan öğrencilerin, Anadolu lisesinde ve meslek lisesinde okuyan öğrencilere oranla daha yüksek toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik puan ortalamalarına sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 3.12

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

					ANOVA Sonuçları				
		N	X	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
KYM	yok	51	96.27	19.42	Gruplar Arası	1559.62	3	519.87	1.68	.171
	1 kardeş	160	93.04	15.87	Grup İçi	142216.21	459	309.84		
	2-3 kardeş	202	97.01	18.2	Toplam	143775.83	462			
	4 ve üstü	50	93.82	18.49						
	Toplam	463	95.21	17.64						
DYM	yok	51	39.82	9.39	Gruplar Arası	177.24	3	59.08	.67	.572
	1 kardeş	160	39.51	9.69	Grup İçi	40615.19	459	88.49		
	2-3 kardeş	202	40.87	9.09	Toplam	40792.44	462			
	4 ve üstü	50	40.54	9.75						
	Toplam	463	40.25	9.39						
TTDM	yok	51	63.88	11.38	Gruplar Arası	489.58	3	163.19	1.21	.307
	1 kardeş	160	61.11	11.06	Grup İçi	62072.90	459	135.24		
	2-3 kardeş	202	63.09	12.13	Toplam	62562.48	462			
	4 ve üstü	50	61.86	11.58						
	Toplam	463	62.36	11.64						

*p< .05 , ** p<.01, *** p< .001

Tablo 3.12'de görüldüğü gibi, mükemmeliyetçilik ölçeği alt puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Tablo 3.13

Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

					T testi		
Cinsiyet	N	*x*	ss	Sh *x*	sd	t	p
Kız	260	84.52	13.46	.84	461	2.28	.022*
Erkek	203	81.72	12.74	.89			

*p< .05, ** p<.01, *** p< .001

Tablo 3.13'de görüldüğü gibi, Rekabetçi Tutum Ölçeği puanlarının, cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek üzere yapılan ilişkisiz grup t testi sonuçlarına göre, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p<.05). Söz konusu farklılık kızların lehine gerçekleşmiştir. Bu durum, kızların rekabetçi tutum puanlarının, erkek öğrencilerinin puanlarına oranla anlamlı bir biçimde yüksek olduğunu gösterir.

Tablo 3.14

Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

				ANOVA Sonuçları					
	N	*x*	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Üst SED	32	78.06	16.21	Gruplar Arası	1000.29	2	500.15	2.89	.055
Orta SED	397	83.79	12.88	Grup İçi	79683.76	460	173.23		
Alt SED	34	82.41	13.27	Toplam	80684.05	462			
Toplam	463	83.29	13.22						

* p< .05, ** p<.01, *** p< .001

Tablo 3.14'de görüldüğü gibi, Rekabetçi Tutum Ölçeği puanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları istatistiksel açıdan anlamlı bir bulguya işaret etmemektedir.

Tablo 3.15

Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

				ANOVA Sonuçları					
	N	*x*	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Anadolu L.	96	79.39	14.75	Gruplar Arası	2850.47	3	950.16	5.603	.001**
Resmi L.	107	86.64	12.11	Grup İçi	77833.58	459	169.57		
Meslek L.	202	82.91	12.02	Toplam	80684.05	462			
Kolej	58	84.95	14.86						
Toplam	463	83.29	13.22						

*p< .05 ** p<.01 *** p< .001

Tablo 3.15'de görüldüğü üzere, Rekabetçi Tutum Ölçeği puanları ortalamalarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre, rekabetçi tutum puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<.01). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek üzere tamamlayıcı post-hoc Scheffe testi kullanılmıştır.

Tablo 3.16

Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Okunan Lise Değişkenine Göre, Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Okul türü(i)	Okul türü (j)	*x*i − *x*j	Shx	P
Anadolu L.	Resmi L.	-7.25	1.83	.001***
	Meslek L.	-3.52	1.61	.192
	Kolej	-5.56	2.17	.087
Resmi L.	Anadolu L.	7.25	1.83	.001***
	Meslek L.	3.73	1.56	.127
	Kolej	1.69	2.12	.889
Meslek L.	Anadolu L.	3.52	1.61	.192
	Resmi L.	-3.73	1.56	.127
	Kolej	-2.04	1.94	.775
Kolej	Anadolu L.	5.56	2.17	.087
	Resmi L.	-1.69	2.12	.889
	Meslek L.	2.04	1.94	.775

*p< .05 ** p<.01 *** p< .001

Tablo 3.16'da görüldüğü gibi rekabetçi tutum puanlarının okul türü değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Post-hoc Scheffe testi sonucunda; resmi lisede okuyan öğrencilerin Anadolu lisesinde okuyan öğrencilere oranla, daha yüksek rekabetçi tutuma sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla varyans analizinde çıkan fark, bu iki grubun ortalamaları arasında ki farktan kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.17

Rekabetçi Tutum Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

				ANOVA Sonuçları				
	N	*x*	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Yok	51	84.45	14.98	Gruplar Arası	1407.62	3	469.21	2.49	.060
1 kardeş	160	81.09	13.22	Grup İçi	79276.43	459	172.72		
2-3 kardeş	202	84.93	13.57	Toplam	80684.86	462			
4 ve üstü	50	82.56	13.14						
Toplam	463	83.29	13.22						

*p< .05 ** p<.01 *** p< .001

Tablo 3.17'de görüldüğü gibi, Rekabetçi Tutum Ölçeği puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın amaç sıralaması dikkate alınarak, elde edilen bulguların tartışılmasına yer verilmiştir.

4.1.1. Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özellikleri İle Rekabetçi Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci amacı doğrultusunda, lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik alt boyutları ile rekabetçi tutumları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.6). En yüksek ilişki, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile rekabetçi tutum arasında iken; en düşük ilişki diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ile rekabetçi tutum arasında bulunmuştur.

Adler (2002)'e göre, eksiklik duygusunun giderilmesine yönelik nevrotik tutumlar gösteren kişiler, üstün olma çabaları nedeniyle toplumsal ilgiden ve işbirliğinden uzak aşırı bir rekabetle, üstün olma ve başarma arzusuna düşmektedirler. Yine benzer bir görüşle Horney (2003)'de nevrotiğin amacının yalnızca başkalarından daha başarılı, daha tanınmış olma ve fark etmeseler dahi en üst basamağa ulaşma olduğunu belirtir. Araştırmada elde edilen bulgunun, bu görüşleri destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bireyin kendisine yönelik mükemmellik beklentileri arttıkça diğer kişileri geçme, yani rekabet davranışının arttığı söylenebilir.

4.1.2. Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Rekabetçi Tutumları Yordamasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci amacı doğrultusunda elde edilen bulgular, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçiliğin birlikte rekabetçi tutum puanlarını yordayıcı güce sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmada, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçiliğin rekabetçi tutum üzerinde yordayıcı gücü olmadığı görülmüşken; kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin, rekabetçilik üzerinde en yüksek yordayıcı güce sahip olduğu söylenebilir (Tablo 3.7).

Lise öğrencilerinin, üniversitede eğitim alabilmeleri için ÖSS'nda başarılı olmaları gerekmektedir. Çok sayıda adayın yarıştığı ve bu yarışta okul sınavlarından alınan notların da önemli bir yer tuttuğu düşünüldüğünde; üniversiteye gitmek isteyen genç, amacına ulaşabilmek için, akademik anlamda mükemmel olması gerektiğine yönelik düşünceler geliştirebilir. Yine aynı şekilde sınava hazırlanma sürecinde ailelerin beklentilerinin varlığı da, öğrencinin toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçiliği daha fazla hissetmesine neden olabilir. Bu süreçte en az etkili olan durumun, başkalarının mükemmel olması yönündeki beklentileri olduğu düşünülmektedir, çünkü rekabetçilik tutumunda başkasının mükemmel olması beklentisi "ÖSS'yi başkaları da kazanmalıdır", "herkes derslerinde başarılı olmalıdır" düşüncesini doğurmakta, bunun da rekabetçilikle örtüşmediği düşünülmektedir. Bu nedenle diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunun rekabetçiliği yordayamadığı düşünülebilir.

4.1.3. Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü amacı doğrultusunda elde edilen bulgular, mükemmeliyetçilik alt boyutlarının, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği yönündedir (Tablo 3.8).

Saya (2006), Sapmaz (2006), Bencik (2006), Sun Selışık (2003) araştırmalarında, bu sonuç ile benzer sonuca ulaşmışken; Tuncer ve Acar (2006), Benk (2006) tarafından yapılan çalışmalarda ise; toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik boyutunda erkeklerin puanlarının kızların puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sonuçlardaki bu farklılıkların örneklem grubundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Erkeklerin, toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik puanlarını kızlara oranla anlamlı olarak daha yüksek bulan çalışmalarda üniversite öğrencileri örneklem grubunu oluştururken; Saya (2006), Bencik (2006) ve bu çalışmanın örneklem grubunu lise ve ilköğretimin ikinci kademe öğrencileri oluşturmuştur.

Benk (2006), yaptığı araştırmasında, toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik puanlarının erkeklerde kızlara oranla daha yüksek olmasını; toplumun erkekten meslek sahibi olması, askerlik görevini yapması, evlenmek için yeterli ekonomik kazancı kazanması gibi beklentilerinin artmasına bağlamıştır. Fakat bu araştırma bulgularına göre, toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Bunun nedeninin, toplumun lise öğrencilerinin her iki cinsiyetinden de ÖSS'yi kazanma, derslerinde başarılı olma, okul kurallarına uyma gibi benzer beklentilere sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.1.4. Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü amacı doğrultusunda elde edilen bulgular, mükemmeliyetçilik alt boyutlarının, algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğine işaret etmektedir (Tablo 3.9).

Benk (2006)'in üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada, kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutunda kendini üst sosyo-ekonomik düzeyde algılayan öğrencilerin, kendilerini orta sosyo-ekonomik düzeyde algılayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek puanlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu iki

araştırmanın sonuçlarının farklı olmasının, örneklem grubunda yer alan öğrencilerin yaş farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.1.5. Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Algılanan Okul Türüne Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın beşinci amacı doğrultusunda, lise öğrencilerin kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik puanlarının okuduğu okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Tablo 3.10 ve 3.11).

Kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik puanları, resmi lise öğrencileri ile Anadolu lisesi öğrencileri arasında, resmi lise lehine anlamlı olarak bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığın nedeninin Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) ile bu okullara yerleştirilmesi; buna karşılık resmi lisede okuyan öğrencilerin bir çoğunun bu sınavlarda başarılı olamayarak Anadolu lisesi yerine resmi liselere devam etmesi olduğu söylenebilir. Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin bu başarı deneyimi, kendine güvenlerini arttırarak mükemmeliyetçilik düzeyini düşürebilir. Resmi lisede okuyan öğrencilerin başarısızlık deneyimi ise, yeterince iyi olmadığı ve daha iyi olması gerektiği düşüncesine neden olabilir. Bu durum da kendine yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerini arttırabilir.

Kendine yönelik mükemmeliyetçiler, gerçekçi olmayan kişisel standartlara sahiptirler ve gerçekleştirmek için güçlü bir motivasyonları bulunurken, aynı zamanda eylemleri hakkında kişisel tereddütleri vardır. Geçmiş başarısızlıklara ve hatalara sık sık odaklanırlar (Kutles ve Arthur, 2001). Bu bilgi çerçevesinde öğrecilerin OKS'de yaşadıkları olumsuz deneyimin, önlerindeki diğer bir hedef olan ÖSS'ye yönelik başarı beklentisini de değiştirebildiği söylenebilir.

Wesch (2001)'in yaptığı araştırmanın sonuçları da bu açıklamayı desteklenmektedir. Wesch (2001)'in araştırmasında, hedeflerine ulaşabileceğine yönelik beklentiye

sahip olanların ve hedeflerinin üstesinden gelmede öz-saygısı yüksek olanların mükemmeliyetçilik ve depresyon düzeylerinin düştüğünü tespit etmiştir. Yine Campbell ve Di Paula (2002)'ye göre, başarısızlığı önlemek için mükemmeliyetçi bir kişi mükemmellik için çabalamanın önemli bir strateji olduğu inancını benimseyebilir. Fakat kişinin motivasyonu başarısızlık olunca bu süreç tersine dönmekte, düşük başarısızlık ve düşük öz-saygıyla sonuçlanmaktadır.

Diğer taraftan toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik puanlarının, kolej öğrencilerinde, Anadolu lisesi ve meslek lisesinde okuyan öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.10 ve 3.11).

Mor, Flett ve Hewitt (1995)'in profesyonel müzisyen, oyuncu ve dansçılardaki performans heyecanını inceledikleri çalışmalarında, performans heyecanının mükemmeliyetçi kişilik ve toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Birçok olanaklara sahip olan ve yüksek ekonomik yatırım verilerek gidilen kolejde okuyan öğrencilerden, derslerinde daha iyi performans göstermesinin beklendiği ve bu durumun öğrencide performans kaygısına neden olabileceğini düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencinin performans kaygısı ile birlikte toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçiliği daha fazla hissettiği söylenebilir.

4.1.6. Lise Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın altıncı amacı doğrultusunda, elde edilen bulgular ile, lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik alt boyutlarının sahip olunan kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 3.12).

Benk (2006)'in üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada ise her üç alt boyutta üç ve üzeri kardeşe sahip olanların tek kardeşe sahip olanlara oranla anlamlı bir şekilde daha fazla mükemmeliyetçi olduklarını tespit etmiştir. Bu çalışmada da bütün mükemmeliyetçi boyutlarda iki ya da üç kardeşe sahip olanların ortalamaları

tek kardeşe sahip olanlara oranla daha yüksek olduğu görülmüş fakat istatistik açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Adler' e (2003) göre, arada kalan ikinci çocuklar kendilerini her zaman üstün olmak zorunda hisseder, çünkü önünde güçlü olan büyük çocuk mücadele konusunda ona uyarımda bulunur. Aynı zamanda kendisinden sonra bulunan küçük kardeşi ile de ebeveynin sevgini alma konusunda rekabet içindedir. Bu ortanca çocuğun konumu kardeşler arasında rekabeti ve mükemmel olma isteğini arttırabilir. Benk (2006)'in araştırmasının sonucunun Adler (2003)'in görüşünü destekler niteliktedir; bu araştırma sonucunda istatistiksel olarak anlamlı olmasa da destekler nitelikte bulgulara ulaşılmıştır.

4.1.7. Lise Öğrencilerinin Rekabetçi Tutumunun Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın yedinci amacı doğrultusunda, lise öğrencilerinin rekabetçi tutum puan ortalamaları cinsiyete göre farklılaşmaktadır ve bu fark kızların lehinedir (Tablo 3.13).

Yenidünya (2005)'nın yapmış olduğu çalışmada rekabetçi tutum açısından kız ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Yine aynı şekilde Akbayırlı (2000)'nın da yapmış olduğu çalışmada cinsiyete göre rekabetçilik tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Literatür incelendiğinde, kızların daha rekabetçi olduğu sonucunu destekleyici nitelikte araştırmaların mevcut olduğu görülmüştür. Erkeklerin özellikle erkeklik hormonundan kaynaklı nedenlerle öfkelenebilirlik düzeyinin daha yüksek olduğu araştırmalar ile kanıtlanmasına rağmen; baskın olma ve rekabetçilik ile ilgili araştırmalar bunun doğrudan öfkelenebilirlikle bağlantılı olmadığını, erkeklerde rekabetçiliğin, daha çok gruplar arası rekabet (spor takımları) şeklinde aktivitelere dönüştüğünü ve bu aktivitelerde diğer gruba karşı başarılı olmak için grup içinde işbirliğinin şart olması nedeni ile aslında daha fazla işbirliğini öğrendiklerini

belirtmektedir (Maccoby ve Jacklin, 1974). Kız öğrencilerin daha az gruba dayalı rekabet etkinliğinde bulunduğu, bunun yerine bireysel rekabet edebilecekleri etkinliklere yöneldikleri ve bundan dolayı da işbirliği davranışını erkeklere oranla daha az kazandıkları söylenebilir.

Adler (2003)'e göre cinsiyetler arasında aslında biyolojik olarak rekabet açısından bir farklılık yoktur. Sadece toplum olarak erkeklerin daha güçlü kadınların daha zayıf olduğuna yönelik öğretilerden dolayı erkekler daha fazla rekabetçi tutum içerisindedir. Toplumumuzda kızlara yönelik olarak, ÖSS'yi kazanma ve kendine yeten bir insan olma konusunda ailelerin beklentileri eskiye oranla arttığı düşünülmektedir. "Erkekler her işi yaparak para kazanır ama kızların iyi bir üniversite bitirmeleri gerekir". "Erkek eline bakma kendi kazancın olsun" söylemleri, kız öğrencilerinde, erkek öğrencilere göre rekabetçi tutumu attırmış olabilir.

4.1.8. Lise Öğrencilerinin Rekabetçi Tutumunun Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın bir diğer amacı doğrultusunda elde edilen bulgulara göre, lise öğrencilerinin algıladıkları sosyo-ekonomik düzeye göre rekabetçi tutumlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Tablo 3.14).

Spiro (1965) tarafından İsrailli çocuklar üzerinde yapılan çalışmada en yüksek rekabetçi tutumun kentli orta sınıf ailelerinde, en düşük rekabetçiliğin ise tarımla uğraşan köylü ailelerde olduğu hatta tarımla uğraşan köylü ailelerde rekabetçiliğin hoş karşılanmadığı belirtilmektedir (akt. Cole ve Cole, 1993). Bu araştırmada istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, en yüksek ortalamanın orta sosyo-ekonomik düzeyde, daha sonra alt sosyo-ekonomik düzeyde ve en düşük ortalamanın ise üst sosyo-ekonomik düzeyde olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarında, istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılamasa da, orta sosyo-ekonomik düzeyin daha rekabetçi ortalamaya sahip olması Spiro (1965)'nun araştırmasını destekler niteliktedir.

4.1.9. Lise Öğrencilerinin Rekabetçi Tutumunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın bir başka bulgusuna göre, lise öğrencilerinin rekabetçi tutumları okudukları okul türüne göre farklılaşmaktadır. Farklılığın hangi okul türlerinden kaynaklandığına bakıldığında, resmi lisede okuyan öğrenciler ile Anadolu lisesinde okuyan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan yol çıkarak resmi lisede okuyan öğrencilerin Anadolu lisesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek rekabetçi tutuma sahip olduğu söylenebilir (Tablo 3.15 ve 3.16).

Yenidünya (2005)'nın yapmış olduğu çalışmada ise; okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunamamış, fakat öğrencilerin akademik başarı düzeyi arttıkça rekabetçi tutumlarının arttığı tespit edilmiştir. Pamir (1999) tarafından yapılan araştırmada, genel not ortalaması ile rekabetçi tutum arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Bu araştırmalardaki farklılığın örneklem grubundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Resmi lisedeki öğrencilerin OKS'nı kazanamaması nedeniyle daha fazla rekabete yönelerek ÖSS'de başarılı olması gerektiğine yönelik tutumu, rekabetçilik düzeyini arttırmış olabilir. Anadolu lisesindeki öğrencilerin OKS'nı kazanmasından kaynaklanan başarılı olduğuna yönelik düşüncesi rekabetçi tutumunu düşürdüğü söylenebilir.

4.1.10. Lise öğrencilerinin Rekabetçi Tutumunun Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın son amacı lise öğrencilerinin rekabetçi tutumlarının kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Elde edilen bulgulara göre, sahip olunan kardeş sayısına göre rekabetçi tutumunun farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 3.17).

İstatistiksel olarak anlamlı olmasa da, en yüksekten en düşüğe doğru ortalamaların sırasıyla; kardeşi olmayan, iki ya da üç kardeşe sahip olan, dört ve üzeri kardeşi olan ve son olarak ta tek kardeşi olanlarda olduğu görülmüştür.

Adler (2003), kardeşi olmayanların kaderinin tümü ile ebeveynlerinin elinde olduğunu belirtir. Ona göre, tek çocuğun ailesi onun üzerine fazlaca düşüp, her sorumluluğunu aldığında çocuk kendini eksik olarak hissedecek ve bu duygusunu gidermek için çevresini düşmanca görerek baskıcı ve hizmet bekleyen bir tip haline gelecektir. Aynı zamanda Adler en büyük, ortanca ve küçük kardeşleri de tek tek ele alarak her birinin konumundan dolayı farklı tutumlara girdiği ve rekabetçi davranışlar gösterdiğini belirtir. Bu araştırmanın sonuçları bunu destekler niteliktedir. Hiç kardeşi olmayanlarla, birden fazla kardeşi olanların fark anlamlı olmasa da, tek kardeşi olanlara göre daha rekabetçi olduğu söylenebilir. Tek kardeşte ise roller daha belirgindir. Küçük kardeş korunan büyük kardeş koruyan, büyük kardeş güçlü diğer kardeş daha zayıf kabul edilmiş ve rekabet biraz daha azalmış olabilir.

4.2. SONUÇ

Bu araştırmanın sonucunda; önemli iki kişilik özelliği olan mükemmeliyetçilik ve rekabetçi tutumun birbirleri ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik alt boyutlarının, rekabetçi tutumu yordayabildiği bulunmuştur.

Cinsiyet değişkeni açısından, lise öğrencilerinde kızların erkeklere oranla daha rekabetçi olduğu belirlenirken, mükemmeliyetçi kişilik özelliği üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur. Okunan okul türü değişkenine göre ise, hem mükemmeliyetçi özellik hem de rekabetçi tutumun anlamlı olarak farklılık göstermekte olduğu tespit edilmiştir. Resmi lisede okuyan öğrencilerin Anadolu lisesinde okuyan öğrencilere oranla daha fazla rekabetçi tutuma ve mükemmeliyetçi kişilik özelliğine sahip olduğu bulunmuştur. Kolejde okuyan öğrencilerin ise toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik özelliğine, meslek lisesi ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilere oranla daha fazla sahip olduğu tespit edilmiştir. Algılanan sosyo-ekonomik düzey ve kardeş sayısı değişkenlerinin ise her iki kişilik özelliği üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

4.3. ÖNERİLER

1. Bu araştırmanın örneklemi İstanbul ili'nin Kartal İlçe'sinde yer alan liselerde okuyan öğrenciler ile sınırlıdır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde ve daha geniş örneklem grubu üzerinde yapılacak araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

2. Kağıtçıbaşı (1999), rekabetin bireyci kültürlerde ve aynı kültürün orta sınıfı içerisinde daha yaygın olduğunu gösteren yurt dışı araştırmaları olduğunu belirtir. Spiro (1965) tarafından İsrailli çocuklar üzerinde yapılan çalışmada en yüksek rekabetçi tutumun kentli orta sınıf ailelerinde, en düşük rekabetçiliğin ise tarımla uğraşan köylü ailelerde olduğu tespit edilmiştir (akt. Cole ve Cole, 1993). Bu anlamda Türkiye'de farklı sosyal sınıflar arasında rekabetçi tutum ile ilgili yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Rekabetçilik tutumunu araştırmaya yönelik çalışmaların Türkiye'nin farklı sosyal sınıflarında uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

3. Yurt dışı literatüründe, çocuklarda rekabetçiliğin gelişimine yönelik deneysel araştırmalar bulunurken (Mussan, Conger ve Kagan, 1969; Serif ve Şerif; 1996); Türk çocuklarında rekabetçiliğin gelişimine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Türk çocuklarında rekabetçiliğin gelişimine yönelik bir araştırmanın yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

4. Mükemmeliyetçi kişilik özelliğinin tam olarak anlaşılabilmesi için, bu özelliği çocukluk döneminden itibaren belirleyen etmenler boylamsal olarak incelenebilir.

5. Bu araştırmada rekabetçi tutum mükemmeliyetçilik bağlamında incelenmiştir. Rekabetçi tutumun çeşitli psikolojik boyutlarla birlikte incelenmesinin rekabetçiliğin ruh sağlığına yönelik etkisinin açıklanmasında yararlı olacağı düşünülmektedir.

6. Rekabetçi tutumun ve mükemmeliyetçi kişilik özelliğinin artmasının, bireyin ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği araştırmalar ile tespit edilmiştir (Hewitt ve Flett, 1991; Rice ve Aldea, 2006; Frost, Kawamura, Hunt ve Dibartola, 2001; Wei, Heppner, Russell ve Young, 2006; Beevers ve Miller, 2004; Delegard, 2004; Ashby, Rice ve Martin, 2006; Shehniyilagh, 2000; Dinç, 2001). Bu araştırmada da her iki değişken arasında tespit edilen ilişkiden yola çıkarak, lise öğrencilerinde koruyucu ruh sağlığı çalışmaları kapsamında, bu özellikleri olumlu boyuta taşımak adına grup rehberlik programları düzenlenerek, programların etkililiği deneysel çalışmalar ile incelenebilir.

7. Rekabetçi tutum ve mükemmeliyetçi kişilik özelliğini etkileyen etmenler yetişkin, ergen ve daha küçük yaş gruplarından oluşan bir araştırma deseni içinde karşılaştırmalı olarak incelenebilir

KAYNAKÇA

Adler A. (2002*). Psikolojik aktivite: Üstünlük duygusu ve toplumsal ilgi* (6. Baskı), (B. Orakçı, Çev). İstanbul: Say Yayınları.

Adler, A. (2003). *İnsan tabiatını tanıma* (6. Baskı), (A. Yörükan, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Acar N.V. ve Tuncer, B. (2006). Kaygı düzeyleri farklı üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin incelenmesi. *Kriz Dergisi*,(14),1-15.

Akbayırlı, Y. (2000). *Bir ölçek geliştirme çalışması: Rekabetçi Tutum Ölçeği (RTÖ), geliştirilmesi, güvenirliği, geçerliliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ashby, S.J., Rice, K.G., & Martin, J.L. (2006). Perfectionism, shame and depressive semptoms. *Journal of Conselling&Development*,(84),148-155.

Aydın, B. ve Akbağ, M. (1996). Aşırı Rekabetçi Tutum Ölçeği'nin ülkemiz koşullarına uyarlanması. *II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildiriler* (s. 198-205). İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.

Aydın, B. ve Akbayırlı, Y. (2000). Bir ölçek geliştirme çalışması: Rekabetçi Tutum Ölçeği (RTÖ); geliştirilmesi, güvenirliği, geçerliliği. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* (12), 9-24.

Beevers C.G., & Miller İ.W. (2004). Perfectionism, cognitive bias and hopelessness as prospective predictors of suicidal ideation. *Suicide&life-Threating Behavior,* 34 (2), 126-132.

Bencik, S. (2006). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Benk, A. (2006). *Üniversite öğrencilerinde mükemmeliyetçilik kişilik özelliğinin psikolojik belirtiler ile ilişkisi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü (2008). http://tdkterim.gov.tr/?kelime=rekabet&kategori=terim&hng=md. Web adresinden 26 Mayıs 2008 tarihinde elde edilmiştir.

Burger J.M. (2006). *Kişilik, Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri* (E. Sarıoğlu, Çev). İstanbul: Kaknüs Yayınları (Eserin aslının basım tarihi 2004).

Campbell, J.D., & Di Paula, A. (2002). Perfectionistic self-beliefs: Their relation to personality and goal pusuit. G.L. Flett ve P.L.Hewit (Der*), Perfectionism: Theory, research and treatment (181-198).* Washington, Dc: American Psychological Association.

Chang, E.C. (2000). Perfectionism as a predictor of positive and negative psychologyical outcomes: Examining a mediation model in younger and older adults. *Journal of Counseling Psychology,* 47 (1), 18-26.

Corman, L. (1996). *Psikanaliz açısından çocuk eğitimi* (2. baskı), (H. Portakal, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.

Cole, M., & Cole, S. (1993). *The development of children* (2. Baskı). Newyork: Scientific American Book

Cox, J.B., Enns, M.W., & Clara, I.P. (2002). The multidimentsional structure of perfectionism in clinically distressed and college student samples, *Psychological Assessment,* 14 (3), 365-373.

Delegard, D. (2004). *The role of perfectionism in anxiety, self-esteem and internalized shame.* Unpublished Doctora Thesis, Marquette University, Wisconsin, USA.

De Kryger, A.N. (2005). *Childhood perfectionism: Measurement, phenomenology and development.* Unpublished Doctora Thesis, University of Louisville, Kentucky, USA.

Dinç, Y. (2001). *Predictive role of perfectionism on depressive symptoms and anger: Negative life events as the moderator.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Flett, G.L., & Hewitt, P.L. (2002). *Perfectionism: Theory, research and treatment*. Washington: American Psychological Association.

Fromm, E. (1993*). İnsandaki yıkıcılığın kökenleri 1* (2. Basım), (Ş. Alpagut, Çev). İstanbul: Panel Yayınları (Eserin aslının basım tarihi 1973).

Frost, R. O., Kawamura, K.Y., Hunt, S.L., & DiBartolo, P. M. (2001). Perfectionism, anxiety and depression: Are the relationship independent?. *Cognative Therapy and Research,* 25 (3), 291-301.

Gençtan, E. (2000). *Psikanaliz ve sonrası*. (9. Basım), İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.

Hewitt P.L., & Flett G.L. (1991). Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology,* 100, 98-101.

Hewitt, P.L., Caelian, C.F., Flett, G.L., Sherry, S.B., Collins, L., & et al. (2002). Perfectionism in children: Associations with depression, anxiety, and anger. *Personality and Individual Differences, 32* (6), 1049-1061.

Hewitt, P.L., Flett, G.L., & Ediger, E. (1996). Perfectionism and depression: Longitudinal assessment of a specific vulnerability hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology, 105* (2), 276-280.

Horney, K. (2003). *Çağımızın nevrotik kişiliği,* (S. Koçak, Çev.). Ankara: Ege Matbaası.

Horney, K. (2006a). *Nevrozlar ve insan gelişimi: öz gerçekleştirme kavgası,* (S. Budak, Çev.). 5. Basım, İstanbul: Öteki Yayınevi.

Horney, K. (2006b). *Psikolojide yeni yollar* (4. Baskı), (S. Budak, Çev.). İstanbul: Öteki Yayınevi.

Horney, K. (2006c). *Ruhsal çatışmalarımız*, (5. Baskı), (S. Budak, Çev.). İstanbul: Öteki Yayınevi.

Jersild A.T. (1979). *Çocuk psikolojisi* (G. Günç, Çev). Ankara: "S" Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar* (10. Baskı). İstanbul: EvrimYayınevi.

Kutles & Arthur (2001). *Perfectionism and career development. The annual meeting of the national consultation on career development.* Ottowa, Ontorio, Canada. http://www.coctactpoint.ca/html/natcon-conat/2001/abs/abs-01-07.htlm

Lasota, M. (2005). *Perfectionism and the role of self-esteem*. Unpublished Master Thesis, Universty of Nevada, Las Vegas, USA.

Maccoby, E.E., & Jacklin, C.N. (1974). *The psychology of sex differences*. California, Stanford University Press.

Mızrak, E. (2006). *Anksiyete bozukluğu ve/veya depresif bozukluk tanısı alan hastalarda Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin uyarlama çalışması.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Mor, S., Day, H. I., Flett, G.L., & Hewitt, P. L. (1995). Perfectionism, control, and components of performance anxiety in professional artists. *Cognitive Therapy and Research, 19* (2), 207-225.

Mussen, P.H., Conger, J.J., & Kogan, J. (1969). *Child development and personality* (3. basım). Newyork: Harper & Row Publisher.

Oral, M. (1999). *The relationship between dimensions of perfectionism, stressful life events and depressive symptoms in university students "test of diathesis-stress model of depression.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pamir, F.İ. (1999). *Rekabetçi kişilik özelliğinin öğrenci başarı üzerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Rice G.K., & Aldea M.A. (2006). State dependence and trait stability of perfectionism: A short-term longitudinal study. *Journal of Counseling Psychology, 53* (2), 205-212.

Rudolph, S.G. (2005). *Dimension of perfectionism, history of childhood maltreatment depression of university student*. Unpublished Master Of Thesis, York Univerty, Toronto, Canada.

Sapmaz, F. (2006). *Üniversite öğrencilerinin uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik özelliklerinin psikolojik belirti düzeyleri açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saya, P. (2006). *The relationship between attachment styles and perfectionism in high school students.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Shehniyilagh, E. (2000). *The relation between depression and two aspect of personality: Perfectionism and obsessif-compulsiveness*. Unpublished Doctora Thesis, Tenessee State University, USA.

Stöber J., & Joormann J. (2001). Worry, procrastination and perfectionism: Differentisting amount of worry, pathological worry, anxiety and depression, *Cognitive Therapy and Research,, 25* (1), 49-60.

Schultz, D.P ve Schultz, S.E. (2002). *Modern psikoloji tarihi* (2. Baskı), (Y. Aslay, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Sun Selışık, Z. (2003*). The dimensions of perfectionism and their relations to helpless explanatory style.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şerif, M. ve Şerif, C. (1996). *Sosyal psikolojiye giriş 1*. İstanbul: Sosyal Yayınları.

Tangney, J.P. (2002). Perfectionism and the self-conscious: Shame, guilt, embarrassment and pride. Flett ve P.L.Hewit (Der*), Perfectionism: theory, research and treatment(199-215).* Washington, Dc; American Psychological Association.

Yenidünya, A. (2005). *Lise öğrencilerinde rekabetçi tutum, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Wei, B., Heppner, P.P., Russell, D.W., & Young, S.K. (2006). Maladaptive perfectionism and ineffective coping as mediators between attachment and future depression: A prospective analysis, *Journal of Counseling Psychology, 53* (1), 67-79.

Wesch S. L. (2001). *Moderators of the perfectionism-depression connection. When is it bad to want to be good?* Unpublished Master Thesis, Amerikan University, Washington DC, USA.

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

Ek 2: Rekabetçi Tutum Ölçeği

Ek 3: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Ek 4: Okullarda Yapılan Uygulamalar İçin Valilik İzin Yazıları

EK 1

Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler;

Sizin temsil etmiş olduğunuz yaş düzeyini daha iyi tanımak amacı ile bir çalışma yapmaktayım. Sorulara doğru ve içten yanıtlar vermeniz, bu araştırmanın doğru sonuç vermesini sağlayacaktır. Yanıtlarınız kesinlikle gizli tutulacak ve yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır.

Katkılarını için teşekkür ederim.

Marmara Üniversitesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü

Ayfer Köroğlu

---

1. Okulunuz:

2. Sınıfınız ve bölümünüz:

3. Cinsiyetiniz: Kız ( ) Erkek ( )

4. Doğum Tarihiniz:

5. Kendinizi hangi sosyo-ekonomik düzeyde algılıyorsunuz?

   a. ( ) Üst sosyo-ekonomik düzeyde

   b. ( ) Orta sosyo-ekonomik düzeyde

   c. ( ) Alt sosyo-ekonomik düzeyde

6. Sizin dışınızda kaç kardeşiniz var?

   a. ( ) Kardeşim yok

   b. ( ) 1 kardeşim var

   c. ( ) 2-3 kardeşim var

   d. ( ) 4 ve daha fazla kardeşim var

EK 2

REKABETÇİ TUTUM ÖLÇEĞİ

		Tamamen Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Kararsızım	Pek Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Sınavlarda hep yüz almak isterim.					
2	Mükemmele ulaşmak benim için önemli değildir.					
3	Yenmek benim için önemli değildir.					
4	Hayattaki amaçlarımdan biri her zaman başkalarından daha başarılı olmaktır.					
5	Yarışmanın söz konusu olduğu durumlarda daha başarılı olurum.					
6	İşte ve oyunda kazanmak benim için önemli değildir.					
7	Her zaman diğerlerinden daha iyi olmak isterim.					
8	Sınavlarda beklediğim notu almak benim için önemli değildir.					
9	Rakiplerimi yenmekten hoşlanırım.					
10	Bir hedefe ulaşmak için birisiyle rekabet ettiğimde tek başıma yaptığımdan daha iyi sonuç alırım.					
11	Sınav sonuçları ilan edildiğinde kaçıncı olduğum benim için önemli değildir.					
12	Katıldığım yarışmalarda sonuçlar ilan edileceği zaman heyecanlanırım.					
13	Çevremdeki kişilerin benden daha başarılı olmaları beni kıskandırmaz.					
14	Kazanmak her zaman kaybetmekten daha iyidir.					
15	Arkadaşlarımın cevaplayamadığı soruları ben cevaplamak isterim.					
16	Başkaları ile rekabet kişinin asıl amaçlarına ulaşmasını engeller.					
17	Sınavlarda hep 100 almak isterim çünkü bu alınabilecek en yüksek puandır.					
18	Diğer insanlardan üstün olmak benim için önemli değildir.					
19	Rakiplerimi alt edemesem de üzülmem.					
20	Yaptığım her şeyde mükemmel olmak isterim.					
21	Bir ödül yada oyun kazandığımda bu, benim diğerlerinin arasında en iyisi olduğum anlamına gelir. Adil olan en iyi olanın kazanmasıdır.					
22	Sınavlardan önce belirli bir not hedefim yoktur.					
23	Kendimi başkalarıyla kıyaslama eğilimindeyim.					

EK 3
ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ
(ÇBMÖ-H)

Aşağıda kişilik özellikleri ve davranışlara ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi okuduktan sonra o görüşe ne kadar katıldığınızı belirtin. Kesinlikle katılıyorsanız 7 rakamını, kesinlikle katılmıyorsanız 1 rakamını işaretleyiniz. Bu iki görüş arasındaki görüşlerinizi rakamlardan size en uygun olanını yuvarlak içine alarak ifade edebilirsiniz. Eğer bir ifade ile ilgili bir fikriniz yoksa yada kararsızsanız 4 rakamını işaretleyiniz.

Maddeler	**Hiç Katılmıyorum**	**Çoğunlukla Katılmıyorum**	**Biraz Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Biraz Katılıyorum**	**Çoğunlukla Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
	1	2	3	4	5	6	7
1. Bir iş üzerinde çalıştığımda, iş kusursuz olana kadar rahatlayamam.	1	2	3	4	5	6	7
2. Başkalarını kolay pes ettikleri için eleştirmem.	1	2	3	4	5	6	7
3. Yakınlarımın başarılı olmaları gerekmez.	1	2	3	4	5	6	7
4. Arkadaşlarımın en iyisinden aşağısına razı oldukları için pek eleştirmem.	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarının benden beklentilerini karşılamakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Amaçlarımdan bir tanesi yaptığım her şeyde mükemmel olmaktır.	1	2	3	4	5	6	7
7. Başkaları yaptıkları her şeyin en iyisini yapmalıdırlar.	1	2	3	4	5	6	7
8. İşlerimde asla mükemmelliği hedeflemem.	1	2	3	4	5	6	7
9. Çevremdekiler benim de hata yapabileceğimi kolayca kabul ederler.	1	2	3	4	5	6	7
10. Bir yakınımın yapabileceğinin en iyisini yapmamış olması benim için önemli değildir.	1	2	3	4	5	6	7
11. Bir işi ne kadar iyi yaparsam çevremdekiler daha da iyisini yapmamı beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
12. Mükemmel olma ihtiyacını çok az hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Yaptığım bir şey kusursuz değilse, çevremdekiler tarafından yetersiz bulunur.	1	2	3	4	5	6	7
14. Olabildiğim kadar mükemmel olmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Giriştiğim her işte mükemmel olmam çok önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7
16. Benim için önemli olan insanlardan, beklentilerim yüksektir.	1	2	3	4	5	6	7
17. Yaptığım her şeyde en iyi olmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
18. Çevremdekiler yaptığım her şeyde başarılı olmamı beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
19. Çevremdeki insanlar için çok yüksek standartlarım yoktur.	1	2	3	4	5	6	7

20. Kendim için mükemmelden daha azını kabul etmem.	1	2	3	4	5	6	7
21. Her konuda üstün başarı göstermesem de başkaları benden hoşlanacaktır.	1	2	3	4	5	6	7
22. Kendilerini geliştirmek için uğraşmayan kişilerle ilgilenmem.	1	2	3	4	5	6	7
23. Yaptığım işte hata bulmak beni huzursuz eder.	1	2	3	4	5	6	7
24. Arkadaşlarımdan çok şey beklemem.	1	2	3	4	5	6	7
25. Başarı, başkalarını memnun etmek için daha da çok çalışmam anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
26. Birsinden bir şey yapmasını istersem, işin yapılmasını beklerim.	1	2	3	4	5	6	7
27. Yakınlarımın hata yapmasını görmeye tahammül edemem.	1	2	3	4	5	6	7
28. Hedeflerimi belirlemede mükemmeliyetçiyim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Değer verdiğim insanlar beni hiçbir zaman hayal kırıklığına uğratmamalıdır.	1	2	3	4	5	6	7
30. Başarısız olduğum zamanlar bile başkaları yeterli olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5	6	7
31. Başkalarının benden çok şey beklediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
32. Her zaman yapabileceğimin en iyisini yapmaya çalışmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
33. Bana göstermeseler bile, hata yaptığım zaman diğer insanlar çok bozulurlar.	1	2	3	4	5	6	7
34. Yaptığım her şeyde en iyi olmak zorunda değilim.	1	2	3	4	5	6	7
35. Ailem benden mükemmel olmamı bekler.	1	2	3	4	5	6	7
36. Kendim için yüksek hedeflerim yoktur.	1	2	3	4	5	6	7
37. Annem ve babam nadiren hayatımın her alanında en başarılı olmamı beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
38. Sıradan insanlara saygı duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
39. İnsanlar benden mükemmelden aşağısını kabul etmezler.	1	2	3	4	5	6	7
40. Kendim için yüksek standartlar koyarım.	1	2	3	4	5	6	7
41. İnsanlar benden verebileceğimden fazlasını beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
42. Okulda veya işte her zaman başarılı olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
43. Bir arkadaşımın elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışması benim için önemli değildir.	1	2	3	4	5	6	7
44. Hata yapsam bile, etrafımdaki insanlar yeterli ve becerikli olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5	6	7
45. Başkalarının yaptığı her şeyde üstün başarı göstermelerini nadiren beklerim.	1	2	3	4	5	6	7